

Floraväktarverksamheten i Dalarna

Lennart Bratt, Falun

ALLTSEDAN ”Projekt hotade och sällsynta växter i Dalarna” påbörjades 1988 har en stor post i DABS´ verksamhet varit skydd och vård av landskapets hotade flora. I boken ”Hotade och sällsynta växter i Dalarna” som utkom 1993 karterades förekomsten av 160 kärlväxtarter som betraktades som hotade ur ett riks- eller dalaperspektiv. Dalarna var alltså synnerligen väl förberett när ArtDatabanken 1995 initierade en riksomfattande floraväktarverksamhet. Eftersom endast de starkast hotade arterna, de som klassades som akut hotade eller sårbara, omfattades av verksamheten föll inte särskilt många på Dalarnas lott, eller närmare bestämt 16 stycken.

De 16 arterna med ett 60-tal lokaler kom att omhuldas av 15 entusiastiska floraväktare. Många av de sekelgamla lokalerna har därigenom besökts regelbundet, ofta årligen. Noteringar om beståndens storlek och utveckling samt eventuella hot mot förekomsterna har varit de viktigaste faktorerna att beskriva. Underhand har dessutom ett antal nya lokaler för dessa arter upptäckts och kommit att ingå i verksamheten.

Nedan redovisas resultatet av de 7 åren som floraväktarieriet pågått. Faktum som framgår är att endast ett fåtal arter har drabbats av svårare bakslag under perioden. Av några sorgliga exempel kan framhållas strandbräsmans försvinnande från den urgamla lokalen vid Kyrkbäcken i By samt dvärglåsbräkens sannolikt kortvariga gästspel i vår flora. Glädjande är å andra sidan t ex bågsävens och smällvedelns fortsatta expansion i landskapet.

Framtiden

I och med den nya rödlistan som presenterades i fjol har floraväktarieriet för Dalarnas del kommit in i en fas som kanske kommer att kännas intressantare och mer funktionellt inriktad än tidigare då endast verkliga exklusiviteter ingick. Från och med nu kommer DABS även inkludera följande arter:

Parkmåra, *Galium pumilum*

Mosippa, *Anemone vernalis*

Smällvedel, *Astragalus penduliflorus*

Myrstarr, *Carex heleonastes*

Åsstarr, *Carex pallens*

Ryl, *Chimaphila umbellata*

Sötgräs, *Cinna latifolia*

Nordslamkrypa, *Elatine orthosperma*

Fältgentiana, *Gentianella campestris* ssp. *campestris*

Kalkbräken, *Gymnocarpium robertianum*

Knottblomster, *Microstylis monophyllos*

Klådris, *Myricaria germanica*

Nonnea, *Nonea versicolor*

Ävjepilört, *Persicaria foliosa*

Klotgräs, *Pilularia globulifera*

Bandnate, *Potamogeton compressus*

Uddnate, *Potamogeton friesii*

Bergviol, *Viola collina*

Mosippan kommer att bli en utmaning att ta sig an. Dalarna torde ha en stor del av landets förekomster för den arten, och i vissa delar av norra Dalarna där mosippan traktvis är vanlig, kommer det att bli närmast ogörligt att övervaka arten. I söder däremot har samstämmiga röster beskrivit en kraftig tillbakagång, vilket har gjort mosippan till en sällsynthet som uppmärksammas nästan i klass med guckuskon. Här finns goda skäl att följa artens utveckling.

Fältgentianan som var känd från 65 platser 1993 är likaledes en arbetskrävande art att följa, men även den känns välmotiverad med tanke på dess exemplösa reträtt från landskapet.

I det följande redovisas en sammanställning av den i dagsläget kända kunskapen om samtliga floraväktararter. Därvidlag har de gamla floraväktararterna beskrivits med floraväktarrönen i kursivt i lokalförteckningen. Under rubrikerna "Bedömning och status" samt "Erforderliga åtgärder" beskrivs den nya kunskap som väktarverksamheten tillfogat.

För de nytillkomna arterna följer lokalsammanställningen "Hotade och sällsynta växter i Dalarna". Äkta stormhatt, mosippa, åsstarr, klådris, nonnea och bandnate fanns inte med i form av artfaktablad i den skriften, och har här behandlats utifrån befintligt faktaunderlag i fr a Dalarnes Flora. Tyvärr har inte DABS rapportmaterial hunnit inarbetas i lokalbeskrivningarna för dessa arter. Min ambition är istället att presentera "monografier" i Trollius i takt med att de äldre uppgifterna sammanställs och nya flyter in.

Lokalförteckningen är uppställd på samma sätt som i "Hotade och sällsynta växter i Dalarna", vilket kan vara knepigt för den som inte har boken och är bekant med logiken och förkortningarna. Skaffa gärna boken till en billig penning från föreningens kassör!

Upprop!!!!

Bli floraväktare!

Dra ditt strå till stacken av kunskap om Dalarnas hotade kärlväxtflora och hjälp oss att slå vakt om vår botaniska mångfald.

Meddela vad du känner till om de listade arterna antingen du besöker gamla kända lokaler eller har gjort nya fynd. Vill du bli floraväktare för vissa lokaler, så hör av dig till: Lennart Bratt, Länsstyrelsens miljövårdsenhet, 791 84 Falun, tel. 023-814 22, e-post lennart.bratt@w.lst.se, eller till någon annan i styrelsen.

Lista över floraväktararter

Aconitum napellus	Äkta stormhatt	CR
Botrychium matricariifolium	Rutlåsbräken	EN
Botrychium simplex	Dvärglåsbräken	EN
Centaurea phrygia	Finnklint	EN
Galium pumilum	Parkmåra	EN
Menta x gracilis	Ädelmynta	EN
Rhinanthus serotinus ssp. apterus	Åkerskallra	EN
Anemone vernalis	Mosippa	VU
Astragalus penduliflorus	Smällvedel	VU
Botrychium lanceolatum	Topplåsbräken	VU
Bromus secalinus	Råglosta	VU
Cardamine parviflora	Strandbräsma	VU
Carex heleonastes	Myrstarr	VU
Carex pallens	Åsstarr	VU
Chimaphila umbellata	Ryl	VU
Cinna latifolia	Sötgräs	VU
Elatine orthosperma	Nordslamkrypa	VU
Gentianella campestris ssp. campestris	Fältgentiana	VU
Glyceria lithuanica	Glesgröe	VU
Gymnocarpium robertianum	Kalkbräken	VU
Lathyrus tuberosus	Knölvial	VU
Microstylis monophyllos	Knottblomster	VU
Myricaria germanica	Klådris	VU
Nonea versicolor	Nonnea	VU
Persicaria foliosa	Ävjepilört	VU
Pilularia globulifera	Klotgräs	VU
Potamogeton compressus	Bandnate	VU
Potamogeton friesii	Uddnate	VU
Scirpus radicans	Bågsäv	VU
Viola collina	Bergviol	VU
Botrychium virginianum	Stor låsbräken	NT

Den nya kategoriindelningen för de rödlistade arterna:

<i>RE</i>	Försvunnen	(regionally extinct)
<i>CR</i>	Akut hotad	(critically endangered)
<i>EN</i>	Starkt hotad	(endangered)
<i>VU</i>	Sårbar	(vulnerable)
<i>NT</i>	Missgynnad	(near threatened)
<i>DD</i>	Kunskapsbrist	(data deficient)

Aconitum napellus, Äkta stormhatt

CR

VIKA Stämshöjden = Trostbäcken, sedan 1600-talet (MORAEUS d.ä. 1739) – ängsglänta i ung lövskog, 2 bestånd 1994 (LBr o a)– besökt både -95 och -96 med mycket liten synlig skillnad mellan åren. Beståndet finns inom ett område om ca 1000 m² och utgörs av 60 +7+6 blommande stänglar samt några sterila småstjälkar som möjligen kan utvecklas till blommande individ – ca 80 blommande stänglar, 1997 – ett 100-tal ex. 1998, 3 bestånd á 90+50+10 ex 1999 samt 2001, (allt LBr).

Bedömning och hot: Arten förefaller synnerligen konstant, möjligen i senaste tid något ökande på växtplatsen, men det är inte osannolikt att den ändå missgynnas av en alltför stark konkurrens av älgört, samt på sikt av uppväxande videbuskar och björkar.

Erforderliga åtgärder: Ytan där arten växer bör hållas efter med slätter eller tramp så att älgörten inte får breda ut sig fullständigt. Markägaren bör informeras, och möjligen skulle ett biotopskydd kunna inrättas för att skydda denna i ett riksperspektiv högt värderade förekomst.

Mosippa, Anemone vernalis

VU

Tidigare kända lokaler

S.

BY Strandmora klint (Esn), Kyrkbyn (K. V. Hellström); ovan Västmossa (enst.), n. Hede skola (d:o), Högberget (Hgn), n. Storby fäb., m. Horndal o. Grönsinka (Slv.), N om Rossen (Lb), Valla kalkbrott (Hgn), S om Skackelberget (enst., Lr)

FOLKÄRNA Långheden (At)

GRYTNÄS .Baggbo (Kng o.a.), Åsbo (In de B.: WISTR.), Smedsbo, Stensbo (Lr), Kyrkberget (enl. uppg., Sdn)

GARPENBERG Pålsbenning (Lr)

HEDEMORA Grådö (C. Ersson) v. 'Holmen' (Isr.), Åsen N om staden (KRÖN.), väl =Stadsberget (Ind.) – alltjämt ca 1960 (N. Modin), Tjärnan (Sig. Berg) nu utg.? (Dn), Königshyttan (Dn).

ST. SKEDVI Lövåsen (Nr), Skålbo (F. Schenström), St. Klingsbo (P. Carlström), Nyberget (id.)! (S.T.Å. 09 p. 199, SAM. 10)

SÄTER Kullsveden!, Nämnsbo (For., Al.), Pungmakarbo (Dn)

GUSTAFS n. Mossby (At), Rösåsen (åtm. förr (Tr).

ST. TUNA Rommehed (KRÖN. o.a.); n. Torpets fäb. (Bn); Dalsjöberget, Repbäcken, Duvnäs (Fnd.), Gimsbärke (banvall, Kff), v. landsv. förbi Valsan (Jsn), n. Tvärstupet (Tr).

BORLÄNGE Båtsta (Dl o.a.) – nu utdöd, ca 1960 (FREND 59).

VIKA Strand (Svb.), Fernviken (Karin Rydén).

ST. KOPPARBERG (el. FALUN) Gamla berget (id.), numera?

SUNDBORN Riset (Ssm), Ramsnäs (STEFF.)

SVÄRDSJÖ Borgärdet, ovan Älgsundet (Aul.), Linghed (At)

ENVIKEN Öv.- o. Ytt.-Tänger Ö om ån (Env. resp. Dsn, jfr FORSSL. III: 1 p. 27), Forsberget (Dsn), Svabensverk (Ehr.).

B.

MALINGSBO Bondberget (enl. uppg.: Ldb.)
SÖDERBÄRKE 'Sandbacken' n. Gärdsjöbo (id.)

NORRBÄRKE Killbo (CED.)

LUDVIKA n. Östansbo (Dhn: WISTR.), m. Burens o. Håksberg (Gs), Sörvik, Norrvik (Fd), »Brunnsvik» (Fssl.), Digervåla (Bd), v. Gussjön (Bj.), Ö om Gräsberg (E. Ek-lund), Gonåsheden (Inger Hellström).

GRANGÄRDE Prästhyttan, Långtjärn (Bd), Sunnansjö (Oliv. o.a.), Uvberget!, Ställberg (A. Magnevill), Saxhyttan (Lr), Nyhammar!, Botåsen och Långvasselheden (Gs), Enbacken (Bj.), Gärdsveden (Br), Frötjärnsberget (G. EN & Gs) m.fl. ställen i norr enl. olika uppg., Stenberget (disp. A. Lundström o.a., f. rosella).

Ö.

GAGNEF. Arvslindan (Ll), Bäsna v. Hemtjärn, Djurmo (Bn), Djurås (Börje Andersson), Tallbacken (Gr), Gröntuv o.fl. (Hd), Gräv!, väl =Tjärnaheden (SAM. 13), Bodarna (Dahlin)

ÅL Ålheden (Bs o.a.), vid Insjön (Dn)

LEKSAND Västannor!, Övermo (Bk), Styr-sjöbo (F. Clason), Hästberg, Åkerö (Ecs.)

RÄTTVIK O. BODA: silurstråket minst 15 lok. upp till Gulleråsen på 'Lissberget!', äldsta uppg. Rättviksheden (LINDSTR.) ; även Stumsnäs (Bg) o. Sandviken (FORSSL. I: 7 p. 162) ; Flytåsen (Fln)

ORE Furudal (His., KRÖN.), F. stn (Ht); Åsberget (Ingmar Karlsson), n. Dalfors (par ex., Fln.).

ORSA Hättberg!, Hansjö, Heden, Tallhed (»kolossala massor») etc. (Bk), Mässbacken (H. Westm.), väl =Björken (At), Skattungbyn mot Skattungen o. Storstupet (Wbm), »bortom Tjäderåsen» (enl. uppg., Hbs)

MORA Garsåsheden (KRÖN.); åsen v. Ljugaren (J. Carlson: LUNDBL.), Vinäs, Eldris, Läde, Hökberg (Fdn), Selja, Långlet (Ld (:)) WISTR.), m. Kråkberg o. Säs! (SAM. 10)

VÅMHUS Kumbelnäs! (ib.), Musi (Jalas tab. 8)

SOLLERÖ Säxberget, ca 1960 (FÄRJE).

VÄNJAN Brintbodarne (C. Th. Mörner), Nybodarna (At), Johannisholm (Vd), Tiberget!

ÄLVDALEN åtm. 30 lok. mest i älvens o. Särnavägens närhet (HIS., KRÖN., VEST.), fr. Väsaberget! o. Gåsvarv (IVER.) ända till Lånån (VEST).

HAMRA Sjöändan, ett par ex., nu utgången (Sjöb.)

V.

FLODA Holsåker (KRÖN.), Sandviken (Tj.)
NÅS v. Svartbäcksmysen (Sj.), Malmsta (Kisti Josephs), Borgheden (Jns.), n. Strömsheden (At), Närsjö etc., ca 1970 (H. En, P. Jsn), Lindesnäs spars. (Gs), Galberget och S. om Axen (Ann-Gret Larsson).

JÄRNA Snöbyn (At), Kvarnåker, 'Muntersön' i Västgård (Wdt), Skamhed!, Flinttjärn, Eriksfors (At)

ÄPPELBO Risheden, Baståsen (At)

MALUNG d:o (At), fr. Granåbron till Säljåker a.!, sedan ta. uppefter älvdalen, särskilt rikl. i Vallerås (Bmn) o. Fors (KRÖN. o.a.) ; Backsälen (Lgn) ; Lima [älvdalen] a. (On) upp till Bu! (jfr KRÖN.), Skålmo!, Torgås (Spe), Limberget!; Rörbäcksnäs (överste A. Anden)

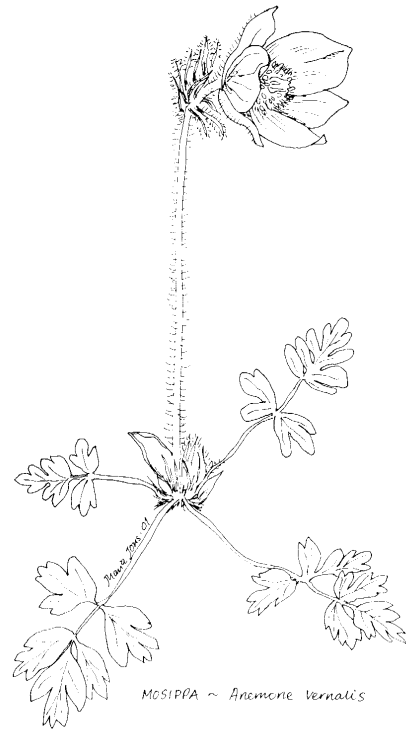
TRANSTRAND Gusjön!, Kastarberget (Oliv.), Källan!, Vörderås (K. Viktor), Lissäteren (Sfn); fr. Raggbäcken (id.) norröver ta. till Husvallsgölen! (SAM. 17), »emällan Serna och Transtrand war ingen ört allmännare än denna» (LIN.; jfr Iter p. 323).

F.

SÄRNA SÖ om Sildret!, Slättberget!, Näcksjöberget (Bgs.), Särnaby!, Heden (KRÖN. 31), Älvros!, längs Granån!, Flovallen!, SÖ om Ögvallen (G. Edin), Siksjöberget (Lbg)

IDRE Härjehogna (Hng), kring Särnavägen o. Idresjön fl. (His. o.a.) t.ex. Vålåberget o. Idrebyn!, bortåt Grötholn (Ldn: KRÖN.) =Idreberget!, Kvassåsen (Bgs.), n. Himmeråsen!, Städjan (LIN., KRÖN. o.a.) till nära 1100 m! (SAM. 17), Lillfjäten!, Lövåsen (Ths: KRÖN.) ej återf.

Bedömning och hot: Mosippan har först i och med rödlistan 2000 kommit att införlivas bland de hotade arterna, men redan när ”Projekt Hotade och sällsynta växter i Dalarna” påbörjades var arten med i urvalsdiskussionerna. De många lokalerna gjorde dock att arbetsbördan kändes oöverstiglig. Samstämmiga rapporter talar om artens tillbakagång, så det finns goda motiv att nu noga försöka beskriva artens status i landskapet. Arten förefaller vara hotad av fr a igenväxning orsakad av brist på störning av dess lokaler. Brand och möjligen skogsbete är två förr vanliga störningsfaktorer som idag är i praktiken borta, **Erforderliga åtgärder:** Många av artens lokaler torde behöva skötsel i form av t ex bränning så att växttäcket inte sluter sig alltför mycket.

Smällvedel, *Astragalus penduliflorus*

VU

GUSTAFS nära Mossby, 1946 (At) – på åsen, 1950 (Tr) – vid Mossby-sjöns östra del ovan norra stranden (12F9i0905), åsslutning med gles tallskog, ca 25 ex 1986-90 (SNy o a).

GAGNEF nära Gagnefs station, i skogen, ca 1900 (Hd: WISTR.1905) = Tjärnaheden längs järnvägen, mest vid ett f d stickspår, 1912 (SAM.1913) – på ca 3 km längd längs banlinjen och det forna stickspåret, även i tallheden omkring men endast på trampad, uppgrävd eller körd mark, 1959 (At) – flera 100 ex 1976 (NILS.&GUST.1977a) – (13F4b1148-2849), 274 fertila ex 1989 (RNy).

Vid grustag i stickspårets andra ände 1 1/2 km NV om föregående lokal, 1920-t (P.Lis) – (13F4b3247), kant

av grustag, några ex 1986 (LBr &JEd).

Larssveden (13F4c1807), 1 ex 1989 (RNy).

Moje by (13F4c1002), tomtmark, planterad?, 1 ex 1989 (RNy).

Moje by (13F4c0801), vägslänt, sådda från planterat ex, under tydlig spridning, ca 20 ex 1989 (RNy).

ÅL ”ett par km från tidigare förstörd lokal”, sandig vägbank, flera ex 1985 (GTr) – vid vägen S om Långsjön (13F4c4804), tallhed och vägkant, ett flertal ex 1988 (ADv).

RÄTTVIK Kungshol, rätt rikligt 1885 (O.V.Vahlin: WISTR.1905 o a) – ”här illa behandlad”, blott ett par ex 1893 (Kk) – ännu 1911 (Vr: SAM.1913) – ”utdöd, men flyttad till ett annat ställe där den ännu fortlever”, ca 1915 (Pn)

– (14F1c0-4-), i ledningsgata, ett par små ex 1985 (ABj).

Stora industriområdet 2 km NO järnvägsstationen, 20 fertila ex samt talrika ungplantor 1982 (BJÖRKL. 1983) – vid Hansells (14F0c3637), på och vid industrispår, ymnig 1985 men kraftigt decimerad genom grävning 1985 (TLj) – *minst ett 50-tal plantor 2000 (LBr)*.

BODA”Ett annat mera otillgängligt ställe”, ca 1885 (O.V.Vahlin: SAM.

Tidigare kända växtplatser:

GUSTAFS S om Backa by, 1935 (Hans Lindgren [F]) – 0! i skogsbryn på sandig mark, lokalen förstörd genom täktverksamhet, 1990 (Bertil Mattsson).

1913) – troligen = isälvsområdet NO om Rättvik, med fjällvedel, 1965 (BERG 1966) – 3 km NNO Ingels, ca 10 ex, 1975 (NILS.& GUST.1977a) – några få plantor 1982 (BJÖRKL.1983) = ca 1 km S om Jutjärn (14F2e2204), ca 25 ex 1985 -88 (LJUNG 1985 o a) – *ett 10-tal ex 1999-2001 (LBr)*.

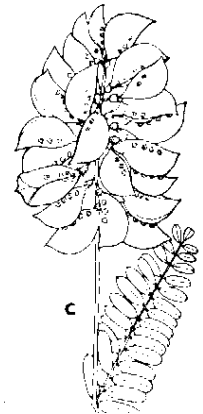
Grustag vid Skedtjärnen (14F2d0941) i övergiven grustagsslänt, ca 100 ex 2000-2001 (LBr).

ÅL Långsjön vid vägen till Blåbodarna, 1924 (P.Lis) – 0! lokalen förstörd genom schaktning, 1986 (GTr)

Även i Nordåker i Gagnef, men utplanterad av en apotekare, ca 1940 (Bn).

Bedömning och hot: Smällvedeln finns kvar på de flesta gamla lokalerna och tycks vara mycket stabil om inga större ingrepp sker i växtmiljön. I Gagnef och Rättvik har en viss expansion skett under senare år. Hoten mot smällvedeln är framför allt skogsbruk eller schaktverksamhet i de sandområden som arten bebor. Igenväxning kan också vara ett hot, t ex längs banvallen i Gagnef där lövsly expanderar. Arten är fridlyst!

Erforderliga åtgärder: Viss skötsel i form av röjning och kanske bränning kan behövas för att gynna vissa av bestånden. Stor hänsyn måste tas vid skogsbruk på de naturliga lokalerna.

Topplåsbräken, *Botrychium lanceolatum*

VU

B.

GRANGÄRDE SV om Gänsen längs vägen mot Norhyttan (12E6i0145), ängsartad vägkant med bl a höstlåsbräken, 10 ex 1990 (GEn, HEn) – inom 50 m², viss undanröjning av tallplantor har utförts, ca 20 ex 1996 (G. & HEn) – ca 3 ex 1997 (G. &

HEn) – ca 20 ex, slutet av juni 1998 (TLj) – 77 ex 28/5 1999 (GEn) – *minst 35 ex 2001 (G. & HEn)*.

Ö.

ORSA Skräddar-Djurberga fäbod mot NV (14E8j4634), i betad torrbacke, 17 ex 1989 (JEd, BOr) – ej återfunnen, ytan låsbräkenvegetation mins-

kar trots att marken något slagits för att undanröja sly och ratad växtlighet, 1995-2000 (BOr & LBr).

Högheds fäbod efter riksväg 81 (14E8h2543), artrik slåtteräng, 1 ex 1987 (LBr) – *ej återfunnen men lokalen intakt, 1995-96 (LBr).*

Hällbergs fäbod i betad gräsmark, 1 ex. 1994 (BOr) – 1 ex. 1995-98 (Lennart Granström).

V.

MALUNG Arvsälen, 1,5 km N-ut, strax S om Sågdammen (13D7h-3741), gammal vändplan, 10-15 ex 1989 (JHn) – ca 25 ex 1990 (AOI) – *0! den gamla vändplanen breddad och schaktad, växten borta 1995 (AOI) – kontrollerad 1996-2000 men förgäves (AOI).*

Sillerö vid Ågården mot älven (13D3i0116), betad torrbacke med bl a höstlåsbräken, 1 ex 1989 (LBr&TLj) – *betat av ungtjurar, ej närmare undersökt men miljön intakt, 1995-2000 (AOI).*

Tidigare kända växtplatser:

S.

ST. TUNA Långsjön, sommarstugetomt 400 V om sjön, i slåttad äng, 3 ex 1975 (SSv o a).

ENVIKEN Väckelberget, 1 ex 1958 (Bj).

B.

GRANGÄRDE Rifallet, ca 1920 (At, HOLMB.1922) – 0? igenväxt 1988 (JHn); Pullingberg, 1928 (Lr) – 0? ca 1948 (G.En &H.En).

Ö.

BJURSÅS Sörskog, 1911 (Sam).

LEKSAND mellan Heden och Mjälgen, före 1950 (N E Svedelius).

RÄTTVIK Bingsjö, 1948 (Msn enl Klb).

ORE Östanvik, 1909 (Sam).

ORSA Orsa, 1891 (Ösd); Dovänget, 1908 (Sam).

LIMA Bu-Lybergets fäbod (14D1f 0241), kant av brukningsväg, 1 ex 1990 (TLj).

F.

SÄRNA Foskvallen (16C2j0809), i mycket mager gammal linda bland höstlåsbräken, 1 ex 1990 (TLj) – *ej återfunnen trots intensivt letande bland mängder av höst- och vanlig låsbräken, 1995 (LBr & JEd).*

IDRE Storvätteshågnas SO-sluttning (16C8f3413), i örtrikt tidvis uttorkat bäckdråg bland höstlåsbräken, 1 ex 1990 (DABS).

Västra Fjätvallen (16C9j2904), i mager gräshed på renbetad fäbodvall, i sällskap med nord-, höst- och vanlig låsbräken, 16 ex 3/8-96 (BCa) – 7 ex. 2000 (BCa).

Stor-Fjätan 1,2 km SSO om V. Fjätvallen (16C9j1810), öppen renbetad gräsmark, 6 ex. 2000 (BCa).

Häggesundet, i kant av gammal linda, ett stort ex 1995 (DABS) – *samma ex påträffat, 1996 (LBr & JEd).*

MORA Siljansfors vid landsvägen, 1925 (LUNDBL.1927) – gamla landsvägen 120 m från f d bron i mittremsan av vägen, 5 ex 1983 (GTh) – 0? 1989 (BOr).

VENJAN Myckelåsen, talrik 1919 (Vd); Tiberget, 1882 (Hm) – 0! igenvuxet 1989 (LBr&TLj).

V.

TRANSTRAND Gusjön, 1912 (Sam); Kyrkbyn, ca 1930 (Hdn); V. Långstrand, 1917 (Sam); Persbergs fäbod, ca 1930-t (Sfn) – 0! igenvuxet 1989 (LBr).

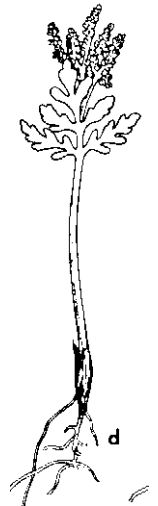
F.

SÄRNA Sildret vid Fuluälven, 1913 (Sam).

IDRE Gränjesåsen, skogsäng vid bäck 1955 (HEN&GEN); Idrebyn, ca 1920-t (Bgs).

Bedömning och hot: Sedan 1994 har fyra nya lokaler upptäckts. Samtidigt har arten inte kunnat återfinnas på fyra av de tidigare aktuella lokalerna. Uppenbarligen är arten känslig och ofta tillfällig varför vistelsen på en lokal blir mer eller mindre kortvarig beroende på graden av hävd. Flera av de gamla lokalerna där inga återfynd har gjorts, uppges vara igenväxta. Det är uppenbart att arten är beroende av det gamla odlingslandskapets slätter och bete.

Erforderliga åtgärder: Lokalerna med slätter eller bete måste fortsätta att hävdas.

Rutlåsbräken, *Botrychium matricariifolium*

EN

S.

ST. SKEDVI Uvberget (13G3c3606), på klipphylla med bl a bergglim, 3 ex 1986, 2 ex 1988 (LBr) – *ej återfunnen ca 1990 (LBr).*

SÅTER Pungmakarbo S om Klacksjön (12G8a1603), i betad torrbacke, enstaka ex 1983 och 1986 (BDr).

Mossby (12F9h0046), sandig slänt, två små ex 1998 (Sja).

ST. TUNA Tuna Hästberg, 300 m N om byn (12F8d1614), gammal väg-torrbacke, 1 ex 1986 (AJs) – *ej återfunnen, lokalen oförändrad om än under viss igenväxning med granbusk 1995 (AJs) – endast ca 20 ex B. lunaria, kört med kättingaggregat som åstadkommit djupa revor i marken, 1996 (AJs) förgäves eftersökt, området slåttras numera och är utmätkt som "artrik vägkant", vid lämplig årsmån dyker nog rutlåsbräken upp, 1997-2000 (AJs).*

Långsjön på sommarstugetomt 400 m V om sjön (13F0g0331), i slåttrad äng, 1 ex 1989 (SNy) – *ej återfunnen, men lokalen är oförändrad, 1995-2001 (SSv).*

Igeltjärns kalkbrott (13F2g3012), i grovt kalkgrus med bl a ängsgentiana och brudsporre, 2 ex 1992 (SNy) – *ej återfunnen trots att lokalen ej har förändrats, ett flertal besök 1994-2001 (SNy).*

B.

GRANGÄRDE SV om Gänsen längs vägen mot Norhyttan (12E6i0145), ängsartad vägkant med bl a höst- och topplåsbräken, 1 ex 1991 (GEn & HEn, kontr. B. Jonsell) – *inom ca 50 m², 10 ex 5/7 1996 (HEr) – endast 3 ex 1997 (HEr) – ca 10 ex i slutet av juni 1998 (TLj) – 2-3 ex 1999 (GEn) – minst 8 ex 2001 (G. & HEn).*

Limberget ovan Bockmossen, vid linbanefästet (12F7d5013), i torrbacke, 3 ex 1988 (SBm&SNy) – *lokalen under igenväxning och arten har ej kunnat återfinnas trots årligt eftersök 1995-2000 (AJs).*

Ö om Storån uppströms Tuna Hästberg, vändplan i N-änden av skogsväg (12F8c2438), vägkant med ängsvegetation, 2 ex 1992 (TLj, AJs o a) – *ej återfunnen, oljespill, väghyvling och maskinparkerings har starkt påverkat lokalen, 1995 (AJs) –*

ej återfunnen, men väl ett ex. höstlåsbräken, 1996-2000 (AJs).

Ö

BJURSÅS Gopa intill Folkets Park, ett stort ex i torrbacke/villagräs-matta, 1998 (Olle Näs) – 8 ex 2001 (Olle Näs).

GAGNEF Svedjan nära älven (13F3c0021), hästbete med låsbräken och höstlåsbräken, 1 ex 1991

Tidigare kända växtplatser:

S.

HEDEMORA Långtjärn, 2 ex 1927 (Isr) – 0! 1988 (HPe)

HUSBY Fallet, järnvägsslänt, 1928 (Lr).

ST. SKEDVI mellan Lövåsen och Arkhyttan, 1902 (Sam); St. Klingsbo, 2 ex 1918 (Sam).

GUSTAFS Hornberget, ca 1930-t (Hld enl. Fnd).

SVÄRDSJÖ Åg, 1 ex 1918 (At).

B.

GRANGÄRDE Pullingberg, 1928 (Lr), 0? ca 1948 (G.En&H.En) – 0! igenväxt, slåttorn upphörde på 1980-talet, 1988 (JHn).

Bedömning och hot: Rutlåsbräken verkar ofta uppträda under en begränsad tidsrymd och därefter försvinna, vilket de sju sentida lokalerna där arten inte kunnat återfinnas omvittnar. Endast en lokal har påverkats så att detta är orsaken till försvinnandet. Två nyfynd förmår inte uppväga en vikande trend.

Erforderliga åtgärder: Det är uppenbart att förekomster av rutlåsbräken inte blir mer än högst tillfälliga om inte skötsel som begränsar konkurrens från påträngande växtlighet förekommer. Slåtter, bete, buskröjning och kanske även någon form av slitage gynnar arten.

(DABS) – förgäves eftersökt, men lokalen välbetad och till synes lämplig, 1995 - 2001 (TLj).

ORSA Skräddar-Djurberga fäbodan i betad torrbacke, enstaka ex. 1993 och -94 (Erik Ljungstrand) – ej återfunnen, ytan låsbräkenvegetation minskar trots att marken något slagits för att undanröja sly och ratad växtlighet, 1995-2000 (BOr & LBr).

Ö.

GAGNEF Bodarna, dikesren mot åker, 5 ex 1972-75 (IPt); Björka, kraftlinjegata i skogsmark, 2 ex 1972 – 0! 1989 (IPt); Hovänge, ca 1930 (Lbg).

ORE Dalfors vid "Knacknäs", 1 ex 1940 (Rqt); Tungsén, 1950-t (Slv&Rqt) – 0! igenvuxet 1988 (LBr&TLj).

MORA nära Rysså hpl, 1 ex 1912 (Slv).

VENJAN Myckelåsen, 1 ex 1919 (Vd); Kyrkbyn, 1 ex 1911 (Vd).

Dvärglåsbräken, *Botrychium simplex*

EN

B.

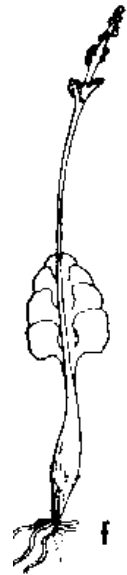
NORRBÄRKE mellan Stollberg och Schisshyttan, på tillkörd, tätpackad vägkant, 20 ex i juli 1996 (GWm SBT 1996 ht 3) – ca 12 ex + 3 ex 20 meter därifrån i två grupper, 1997 (GWm, TLj och G&Her) – Ca 15 ex i slutet av maj, sedan hastigt borttorrade, 1998 (TLj) – 1 ex 1999 (GWm) – 1 ex 2001 (G. & HEn).

GRANGÄRDE Norhyttan, på kalkpåverkad skogsbilväg i den gräsbelup-

na mittsträngen, tillsammans med bl a ängsgentiana och tätört, 15 ex 1993 (Knut Källström & GEn) – 4 ex varav 2 st med sporax, 5/7 1996, (HEn) – 7 ex, 9/7 -96 (TLj) – ca 4 ex. 1997 (TLj) – ett 4 mm högt ex återstår sedan vägremsan skrapats av med något fordon. Tveksamt om lokalen har någon framtid, 20/6 1998 (TLj) – ej återfunnen 1999, 2000 el. 2001 (GEn o.a).

Bedömning och hot: Att den oerhört sällsynta lilleputten i låsbräkenskan skulle kunna påträffas på två platser i Dalarna var länge en otänkbarhet. Därför är den lilla populationens historia lika svårtolkad som dess framtidsförutsättningar. Uppenbart är dock att denna mycket konkurrenssvaga lilla växt kräver kontinuerlig tillgång till blottad jord varför sporadisk trafik med traktorer eller mopeder inte nödvändigtvis måste ses som ett hot. Ett möjligt hot är dock insamling, varför lokalernas exakta läge kommer hållas hemligt. Dessvärre tyder mycket på att arten snart försvinner ur landskapet. Å andra sidan tyder dess uppträdande på att den då och då skulle kunna vara möjlig att nyupptäcka, särskilt då vi nu har en bättre sökbild efter arten.

Åtgärdsförslag: För att tillsvidare säkerställa dessa förekomster av dvärglåsbräken måste lokalerna hållas under fortlöpande uppsikt och populationernas utveckling i detalj följas. Alla hot i form av schaktning, vägomläggning, gruspåförsel eller igenväxning måste härvid undanröjas i tid.

S.

ST. TUNA ST. TUNA Nära Igeltjärns kalkbrott, i fuktstråk i ungskog, minst 50 ex 1994 (TLj o a) – Ej återfunnen under torråret -95, men 16/8 1996 påträffad på tre närliggande ställen med resp. 15, 10 och 10 ex. Av dessa 35 ex hade 10 fertil skiva. Igenväxning uppges som tänkbart hot, lättare röjning borde utföras (SNy) – 59 exemplar funna 11/7-97 varav drygt hälften med sporskiva. Arten är mer spridd i området än vad som hittills varit känt. Igenväxning hotar, (SNy) – gror igen med örnbråken, 2 sterila ex.2001 (SNy).

B.

NORRBÄRKE Snösjön i kalkbrott S om sjöns östände (12F1d2824), i gråalbestånd, 1 ex 1989 (GEn) – ett stort fertilt ex 1997 (HEN) – 1 praktfullt ex 1999, 2000 och 2001 (G. & HEn).

GRANGÄRDE Lindbastmora (12F8b 2130), dikat rikkärr i sydslutning med granungskog, bland piprör, majviva, tvåblad, vårärt m m, 14 ex varav 6 fertila 1990 (JANOLS 1990 o a) – 30 ex varav 12 fertila inom en yta av ca 200 m². Igenväxning med gran samt uttorkning hotar lokalen. 31/7 1995 (AJs) – 31 ex varav 19 fertila. Inga plantor kunde dock hittas där några ex fanns i fjol. 4/8

Tidigare kända växtplatser:

Ö.

SILJANSNÄS Alvik, på en tuva i fuktig björkäng, 2 ex 1918 (SAM.1919).

RÄTTVIK Östbjörka, 1897 (Arn.&Jensen: SAM.1919) – 0! lokalen troligen förstörd genom kalkbrytning, 1989 (ABj, TLj o a).

1996, Ajs – 52 ex varav 21 fertila De sterila plantorna växte i barmattan under täta granar, de öppet växande var större och fertila, 8/7 1997 (AJs). STORA har fortfarande inte fyllt igen diket som utlovat – 10 fertila och 19 sterila ex, 16/8 1998 (AJs) – 39 ex varav 12 fertila 1999 (AJs) – 45 ex varav 15 fertila 2000 (AJs).

Ö.

BODA Storsveden 400 m SV Jälltjärn (14F4c3148), kalkrikt f d slätterkärr i granungskog med guckusko etc, 5 ex varav 3 fertila 1989 (BOr o a: STÅHL 1990) – förgäves eftersökt vid ett flertal tillfällen 1995-1999 (LBr o.a.).

MORA Vattnäs lövängar, 1 ex 1970 (Grt) – 1 km N Vattnäs by (14E 4h1702), i örtrik f d kalkfuktäng med gran och gråal, 3 fertila ex 1979-89 (GRAN.1981, BOr o a) – 4 fertila och ett sterilt ex inom 1 m² 20/6 1995. Området ej slåtrat -94 och -95. (BOr) – Nytt hygge intill lokalen. Stark igenväxning av örter i den ännu ett år ohävdade lokalen, vilket torde hota förekomsten, 4 fertila ex på 1 m² 19/7 1996 (BOr) – oförändrad 1997 (Bor) –igenväxning starkt hot, fertiliteten avtar, 4 sterila och 1 fertilt ex 1998 (BOr).

BODA Nära kyrkan, 4 ex ca 1900 (Gn:SAM. 1919) troligen = V-slutning mot Saxbäck-en, 1909 (K.& R.Westm: SAM.1919) – 0? 1989 (TLj o a).

Silverberg, ca 1900 (K.& R.Westm: SAM. 1919) – 0! Området bebyggt och tätt igenväxt, 1989 (TLj o a).

Mellan norra Lenåsen och sista gårdarna i Boda, ca 1900 (K.& R.Westm: SAM.1919) – 0? 1986 (TLj).

Ö om Boda prästgård, ”i utdöende” ca 1965 (BERG ms) – 0! området förändrat av väg- och bebyggelseexploatering, 1986 (TLj).

Osmundsberg vid oljegruvan, 1828 (Cn: His.1831 & KRÖN.1843) – 1858 (Cn [S]) – 0! berget bortsprängt, 1985 (TLj o a).

Lönmarken, 1967-69 (Grt) – nedre delen av ängen bland piprörstuvor, 1978 (AGr & P-A Ingebro) – 0? lokalen granplanterad men åter framröjd och slagen sedan flera år, 1989 (LBr, PSt o a).

Bedömning och hot: Av fem nutida lokaler är några ganska konstanta, medan andra minskar eller har rentav gått ut. Nyare rön som betecknar stor låsbråken som en successionsart tycks bekräftas även här i Dalarna, och med kännedom om detta kanske nya lokaler kan gå att finna i lämpliga ungskogar inom landskapets rikområden.

Erforderliga åtgärder: Större områden kring kända förekomster för arten bör undantagas från högmekaniserat skogsbruk, men försiktiga uttag som skonar markytan är knappast till men för arten. Troligen kan successiva röjningar på lokalerna vara gynnsamma. I Lönmarken, där arten iakttagits så sent som 1978, bör ytterligare efterforskningar göras.

Råglosta, *Bromus secalinus*

VU

S.

ST. TUNA Gunnarsbo i viltåker, 1997 (genom LBr).

Ö.

ORSA Skattungbyn (14E7j0533), ett ex i åkerkant 1987 – rikligt i två rågåkrar 1988 (JEd). Utsädet är midsommarråg från Sörmland, som har

odlats i byn ett 10-tal år av en alternativodlare – ännu i odling 1995-98 (Kåre Olsson).

Kallmora, vid halmkompost i trädgård (14E7i0647), inkommen med råghalm från Skattungbyn, 50-tal vippor 1987 (JEd) – enstaka strån 1988 men 1989 helt borta (JEd).

Bedömning och hot: Så länge midsommarrågen odlas i Orsa bör råglostan ha en tryggad framtid i landskapet. Kanske kan den också tillfälligtvis dyka upp i viltåkrar eller väggkantsinsåningar.

Erforderliga åtgärder: Förslagsvis kan arten av genetiska och kulturhistoriska skäl odlas vid tex hembygdsgårdar, liksom av intresserade lantbrukare och botanister.

Strandbräsma, *Cardamine parviflora*

VU

S.

BY Nedom kyrkbyn = Kyrkbybäckens utlopp i Bysjön, 1806 (Krön: WRANGEL i K.V.A. Handl.1822, WAHLENB.1824, KRÖN.1843) – nedanför Björka 1916 (Hgn) – ett par ex 1917 (Sam) – flera ex 1920 (Tj) – 1928 (K.F. Hellström) – ca 1950 (P-

G Dalhielm) – i bäckutloppet (12G 5h0717), ca 5 ex 1984 (LBr) – ca 30 ex 1987 - 1989 (PDm) – *Den täta vegetationen av jätTEGRÖE och förnan av denna förhindrar all uppkomst. Fröbank anses dock finna i marken. Røjning bör verkställas. Ej återfunnen, 1995-99 (PDm).*

Tidigare kända växtplatser:

V.

SÄFSNÄS Tyfors, 1919 (Bng)

Bedömning och hot: Strandbräsman minskar starkt i landet och brukar anses som tillfälligt uppträdande. Vid Kyrkbäcken har växten dock hållit sig fast i snart 200 år. Efter betets upphörande har jätTEGRÖE expanderat starkt och arten har inte setts på många år. Troligen har arten en ansenlig fröreserv. Lokalen i Tyfors avser sannolikt den numera kraftigt reglerade Lisjön, vilken knappast är lämpad för arten längre.

Erforderliga åtgärder: Lokalen vid Bysjön bör hävdas med bete, för att om möjligt väcka en fröreserv till liv.

Myrstarr, *Carex heleonastes*

VU

B.

GRANGÄRDE Galtryggkärren (12E5j2142), glest trädbevuxet kalkkärren, 1988 (JHn).

Ö.

RÄTTVIK Tranumyr (14F1d4518), ca 5 fertila strån 2000 och 2001 (LBr).

ORSA Lisselbäcka, dyhål i dikad myrmark, 1960-t (Bj) – SV om Lisselbäcka (14E6g0-3-), i blötpartier i dikat kärren med starkt björk uppslag, sparsam 1986 (JEd).

ÄLVDALEN nära Nyängena, i rikkärren med strängstarr, trindstarr och

käppkrokmossa, rikligt 1995 (LBr: TROLLIUS 19).

F.

IDRE Lillfjäten vid åns V-sida strax S om byn (16D5a1426), rikligt 1985 (LBr) och 1987 (DABS).

Strömmen (2 lokaler), 0,8 km S om byn på åns Ö-sida (16D5a3122), i strandkäräng med rik vegetation; strax N om nedre bron vid åns Ö-sida (16D5a4020), i strandkäräng med rik vegetation, 1987 (DABS).

Storgjotkölen (2 lokaler), mot SO (16C2c1821), i blött starrkärdrag från rikkärren, tämligen rikligt 1986

(DABS); V om myren (16C2c2312), i stylvstarr-vät vid rikkärr, sparsam 1988 (LNo&JEd).

Skärvagen (2 lokaler), vid sjöns SO-ände (16C4d0025), i blött ockrakärr, enstaka 1988 (LBr); vid Skärvagens

Ö-sida vid Storstensviken (16C3d4431) i blött starrkärr med trindstarr, riklig 1988 (DABS).

Skärbo 400 m SSO om gården (16C3d4938), i blött starrkärr med trindstarr, enstaka 1988 (DABS).

Tidigare kända växtplatser:

S.

HEDEMORA mellan Prästhyttan och Ingvallsbenning, ca 1930-t (Isr) – 0! troligen utgången p g a igenväxta stränder, 1988 (HPe).

ST. TUNA Kviddsjön, ca 1930-t (Bn) – minst en tuva 1959 (Tr, Pt) – 0? 1960-t (Tr) – 0! ej återfunnen men lokalen intakt, 1989 (SNy, SBm).

ST. KOPPARBERG Grycksbo pappersbruk, ca 1900 (Hell:WISTR.1905).

SVÄRDSJÖ Vällingbäck, ca 1918 (At) – 0? ej återfunnen trots att lokalen är intakt, 1989 (LBr).

B.

NORRBÄRKE Spjutsbo, ca 1830-t (Lsm: KRÖN.1843) – 0! de forna starrslogarna nu igenvuxna med björk, 1989 (HWk, LBr&TLj).

GRANGÄRDE Tomossgölen, 1950-t (Bj) – 0? miljön opåverkad, 1988 (JHn).

Ö.

BJURSÅS L. Smäligen, ca 1900 (Jn) – 0! utgången p g a igenväxning med vass, troligen orsakat av övergödning och upphörd hävd, 1988 (JEd o a); Liholn, ca 1900 (Jn) – 0? troligen utgången p g a igenväxning, 1988 (JEd o a).

RÄTTVIK Prästgården, i Nyåkerskärret, 1893 (Kk); Vatturiset (=föregående?), 1893

(Kk); Stormyren, ca 1930-t (Isr); Råbergsängarna, ca 1910 (Sam); Bingsjö vid sjön, ca 1910 (Sam); Loggasbäcken, ca 1920-t (At).

BODA ovan Styggforsen, ca 1830-t (LINDSTR.1839); Silvbergsgruvan, 1881 (Ind); Osmundsberget, före 1950 (N. Söderlund); Kärvsåsen vid Bysjön (=ovanstående?), ca 1910 (Sam) – 0? tidigare slåtttrade och betade strandängar igenväxta, utom några småpartier, 1989 (TLj&LBr, ABj); Gulleråsen, ca 1910 (Sam).

ORE Furudal, ca 1900 (Cn).

MORA Garsås, ca 1850-t (Jhn).

ÄLVDALEN Rot, 1862 (Arb); Näckån, ca 1920 (VEST.1926); Björnån nära Tyrinäs, ca 1920 (VEST.1926); Skogsnäs, dikat rikkärr, 1969 (SJÖRS 1973); Långsjöbleckets domänreservat, vid kärret i norr, fåtalig 1971; (JOHANSS.1973).

V.

LIMA Ö Tandö, ca 1850-t (An).

F.

IDRE Lomviken, ca 1910 (Sam); Strömhögen, ca 1910 (Sam); Flötningen, ca 1910 (Sam); Ö Skärvagen, 1960-t (P.Er, Osc); Ripmyren, mot NV (16E1c3230), i myr med karaktär av mosse eller fattigkärr, 1971 (SJÖRS 1973).

Bedömning och hot: I södra och mellersta delarna av landskapet är myrstarren med ett undantag försvunnen till följd av igenväxning, ofta troligen p g a upphörd slåtter. Artens växtmiljöer har i viss utsträckning dikats vilket på sikt förmodligen innebär att arten försvinner på dessa lokaler. Myrstarren är mest beständig i norra Dalarna, framför allt i Idre. Enstaka nyfynd är ännu möjliga att göra, åtminstone från siljansbygden och norrut.

Erforderliga åtgärder: Dikning måste undvikas på artens aktuella lokaler. Eventuellt ny- eller återfynd på sydliga lokaler kan motivera skötsel genom slåtter. De i sen tid hävdade slåtterkärren längs Lillfjätan med rika myrstartförekomster vore väl värda en återupptagen hävd.

Åsstarr *Carex pallens*

VU

S.

BY Vitdammsåsen S Västanhede (12G 5h4003), skogsmark på åsen, riklig 1993 (PDm, kontr. TKa).
Rossberga (12G 6g 21 31), skogsbryn, ett 10-tal 1994 (PDm, kontr. H. Harmaja).
GUSTAFS Villsjön på deltaavlagring , 1991 (JEd).

Ö.

GAGNEF Tjärnaheden nära smällvedeln (13F4b2-4-), tallhed på åsmaterial, 1986 (JEd & LBr konf. H Harmaja [H]).
Vid älven, på älvnipa, riklig 1991 (JEd).

Bedömning och hot: Förteckningen ovan över åsstarrrens lokaler är ofullständig, så en utförligare redovisning planeras till något kommande trolliusnummer. Arten är dock uppenbart sällsynt och knuten till åsområden med särskilda kvalitéer som ofta sammanfaller med andra skyddsvärden, t ex mykologiska.

Erforderliga åtgärder: Åsstarrrens lokaler bör skyddas från modernt skogsbruk. Försiktiga uttag för att bibehålla solinstrålning är dock knappast av ondo.

Ängsklint (Finnklint), *Centaurea phrygia*

EN

B.

MALINGSBO Gräsberget (11F9e24 28), gårdstun och f d ängsmark, rikligt 1982 (RNo) – 1000-tals ex 1988 (LBr&TLj) – återupptaget bete och slåtter av det finaste partiet gynnar förhoppningsvis arten, flera 100 ex 31/7 -96 (TLj) – häst- och färbete på platsen missgynnar åtminstone blomningen. Överensoms med djurhållaren att inte beta just vid de rika bestånden, utan här bör sen slåtter ske istället, Ett 50-tal

ex inom ett betydligt mindre område än förr. 1997 (LBr).

NORRBÄRKE SÖ om Sundet, rikligt i lövskogssluttning (igenväxt slogmark) och sparsamt på väggkant nedanför, 1948-59 (Bj) – 1960-t (Sture Malmrud) – (12F2e1402), i f d slogmark och hage, försvunnen från väggkanten, 100-tals 1989 (JHn, Sture Malmrud, o a).

Sporrberget, mest kring gamla odlingar liggande för fäfot, massförekomst, 10-100 000-tals ex 1964 (Gunhild

Jonasson o a) – (12F1c3732), f d gårdstun, lindor, åkrar och ängsmark, några 1000 ex, 1989 (GWm) – *mycket riklig 1995-2000 (GWm o.a.)*.
Aspmora, i buskmark, några 100-tal ex, 1965 (Bj) – *vid bilväg samt i glänta i granskog, 1+50 ex 2001 (G. & HEn)*.
V Slogberg, i vägdike, några ex 1964 (Gunhild Jonasson) – ca 50 m från det sista huset i Hällsjön (12F1c 3132), vägdike, några bestånd, 1989 (Torsten Fredriksson).
GRANGÄRDE Kullen (12E7j4324), i kanten av linda, enstaka 1987 (HEn) – *riklig 1995-96 (HWk & HEr) – god*

status 1999 (Conrad Eriksson enl. HEn).

Saxbergets östra sida, inom 25 m² bland piprör på nyupptageyt hygge, 12/8 1996 (Katrine Svensson) – några få ex. Trängda av granar 1997 (HEr) – rejäl ökning, även flera vita ex. 1999 (Kerstin Byström genom HEn).

Hybriden rödklint x finnklint:

LUDVIKA Ställviken, ca 700 m längs järnvägen, även på väggkanten intill, i mängd 1951 (Lennart Borg, Bj o a) – riklig men färre än på 50-talet 1990 (GEn&HEn) – åter ymnig efter schaktarbeten, 1992 (GWm).

Tidigare kända växtplatser:

V.
FLODA Fagerberget, SV slutningen, i blandskog, några små grupper, 1963 (Bj&

GEn) – 0! slutningen igenvuxen med gran, 1989 (GEn, LBr, IPt).

Bedömning och hot: Finnklinten är uppenbart seglivad på sina växtplatser, och någon nämnvärd minskning har inte kunnat konstateras. Viss omvårdnad så att växtplatserna inte växer igen med buskar eller granar är dock helt nödvändigt. Beteshävd kan vara ett hot beroende på betesform. Slätter med hänsyn tagen till finnklintsbestånden torde vara det idealiska. Med tanke på att Dalarna hyser en stor del av Sveriges finnklintpopulation är dessa av stort värde för bevarandet av arten i landet.

Erforderliga åtgärder: Finnklintens växtplatser måste hindras från att växa igen genom röjning och helst slätter. Igenplantering får inte ske.

Ryl, *Chimaphila umbellata*

VU

S.
ST. SKEDVI Hornbergets NO-sida, i sluttande barrskogsterräng, på ett par m² 1952 (O. Hagström o a: FÄRJE 1971a) – 1968 (GTr) - (13F0i1948), nära hällmark i svacka under en liten

sälg 100-150 sterila ex på 10 m² 1989 (TLj).

BORLÄNGE Hönsarvsberget 150 m S skylten Bergebo (13F2g0219), gles tallskog, ca 30 ex 1986 (SBm o a).

Hönsarvsberget ca 500 m N om Bergebo skjutbana (13F2g1018), barr-

blandskog, 1000-tals 1986 (SBm o a).

ASPEBODA Kapellbergets S-sida 200 m N Olsbacksvägen (13F3h0506), S-sluttning med gles tallskog, 100-tals 1988 (TLj) – lokalen avverkad, sönderkörd och nedrisad 1992 (TLj&ASj).

B.

SÖDERBÄRKE Korsheden, på liten bergknalle V om länsvägen S om stora huset, enstaka 1964-80 (RNo) – (12F2h4430), gallrad tallskog bland lingon och blåbär i frisk östsluttning, ca 100 ex 1989 (TLj & LBr).

Tidigare kända växtplatser:

S.

BY Nära Storbyn, 1910-t (Hgn); Vadsbro, 1910-t (Hgn); Västmossa skogar, 1910-t (Hgn); Nära Tickmossen, före 1950 (G. Jakobsson); Grönsinka, 1910-t (Bgs).

FOLKÄRNA Bergshyttan Ö om Tjuvberget, ca 1930-t (Lr); Bälinge vid Högberget, ca 1930-t - 0? 1989 (CWa); Kullhyttan nära Dammsjön, ca 1930-t (Lr) – 0? 1989 (CWa); Nickarvet NO Germundstjärn, ca 1930-t (Lr) – 0? 1989 (CWa).

GRYTNÄS Liljansberg, ca 1930-t (enl. elevherb:Sdn); Germundsbo, 1950-t (K. Åkerlund enl. Sj); Skogsbo, 1960-t (A. Ingmar enl. Dn); Sör Nävde, 1960-t (A. Ingmar enl. Dn); Gisselboberget, 1960-t (A. Ingmar enl. Dn) – 1974 (Å. Helander & EDn).

GARPENBERG Dormsjöskogarna, fl! före 1950 (A. Karlén enl. Bj).

HEDEMORA Moren, ca 1930-t (Isr) – 0? 1989 (MDv); Skogen Ö om Trollbo, 1960-t (Hsn).

HUSBY Myckelby skog, ca 1870-t (Wn: IND.1879) = N om Amungen (Wn).

ST. TUNA Idkerberget, troligen 1930-t (enl. elevherb:Fnd).

ST. KOPPARBERG Uppåt Högbo, 1905-06 (Svb) – 0? 1989 (JEd&TLj); I trakten av Korsnäs, 1959 (Falu-Kuriren 59-12-29).

LUDVIKA Biskopsnäset, 1960-t (Wm, Bj) – två lokaler på östra stranden mitt på näset (12F4d2523), hygge och blandskog, 10-20 ex 1989 (JHn & GWn).

Sörvik väster kalkbrottets SV-kant (12F4c4345), gles kalkpåverkad mossig granskog, ca 30 ex 1989 (TLj & B. Widersten).

Ö.

GAGNEF Bodarna (13F2c3422), skogsmark, 1963 (IPt) – tre sterila kloner på 15 m² 1989 (IPt).

B.

SÖDERBÄRKE Hälltjärnsberget (=Hälltjärnsberget), 1940-t (At); Gullaberget, 1940-t (At); Saxe V om länsvägen, 1935 (RNo) – 1950-t (B. Larsson enl. Bj); Rönningen mot St. Gladstjärn, 1950-t (Hsn); Uvberget, ca 8 ex 1975 (RNo); M. Grådåkarret och Kolpesbo, granskog S om vägen, ca 12 ex 1979 (RNo).

NORRBÄRKE Storsand, ca 1830 (Lsm: KRÖN.1831) – ca 1915 (Oliv); Jobsbo, före 1950 (T. Höjer); Gäsberget, före 1950 (T. Höjer); Uvberget, före 1950 (G. Hedblom); Blåkullaberget, före 1950 (G. Hedblom); Limberget, 1910-t (H. Ståhl & B. Winkler: CED.1925); Torrbo, 2 lokaler, 1950-t (A.An) – 0? förgäves eftersökt vid kalkbrottet, 1988 (JHn).

LUDVIKA Storgårdsnäset, 1920-t (Fd) – 0? till synes ingen lämplig plats, 1988 (JHn); Sörvik på "Örnäsudden", (I. Sundberg) – väl = "Munkstrand", 1940-t (Bd) – 0? 1984 (JHn); Norrvik på "Hammarberget", ca 1940-t (R. Norman); Högberget, ca 1915 (A. Klingberg); Sörvik, fl., 1960-t ("enl. elever").

V.

JÄRNA Uvberget vid Gensen, 1927 (Lbg).

Bedömning och hot: Inget nytt är känt om rylen sedan ”Hotade och sällsynta växter i Dalarna” skrevs. Inga nya lokaler har uppdagats, så det är sannolikt att arten fortsätter sin kräftgång i landskapet.

Erforderliga åtgärder: Ryl-lokalerna bör tillmätas ett högt värde och skyddas från slutavverkning och hårdhänt skogsbruk. Floraväkteri av de kända lokalerna samt kontroll av de äldre kända lokalerna är mycket angeläget, för att kunna bedöma artens status i landskapet.

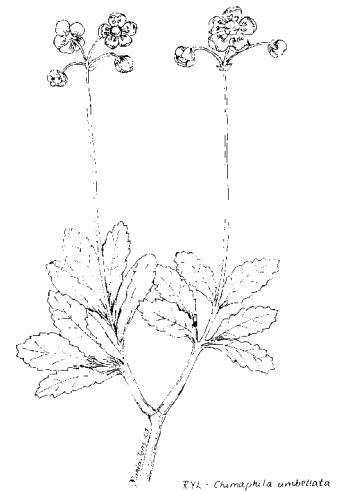

Fig. - *Cyanophila umbellata*

Sötgräs, *Cinna latifolia*

VU

S.

SÅTER Säterdalen på åns sydsida in- till en bro (12F8j4112), botten av mjälärravin, enstaka tuvor spridda längs 50-100 m av ån, 1981 (THOR 1983) – spridd på en sträcka av ca 4 km längs ån mellan reningsverket och Ljusterbron, mycket rikligt och förefaller öka 1984-1989 (ÅPe, BDr m fl).

ST. TUNA Högbergsån (12F9d2124-2126), mest på stenar i anslutning till ån i djup ravin med gammal örtrik granskog, ca 100 ex 1985 (SNy).

Uggelsprättbäcken, 1,4 km uppströms sjön Gomen (12F9d0905), mest på stenblock nära botten av djup örtrik bäckravin, 1989 (SNy).

Ö.

RÄTTVIK Vädertupp i bäckravin, 1918 (hörde då till Leksand, At) – 1954 (Bj, Tr) – ca 1974 (GTr, SNy) – nära bäcken, rikligt men luckigt spridd nästan 400 m (14F0i1201-1301), 1976 (RYN.1985b) – starkt minskade, åtm. antalet blommande strån, trol. p g a ökad konkurrens i fältskiktet efter kalhuggningen 1967/-68, 1988 (RYN.1988).

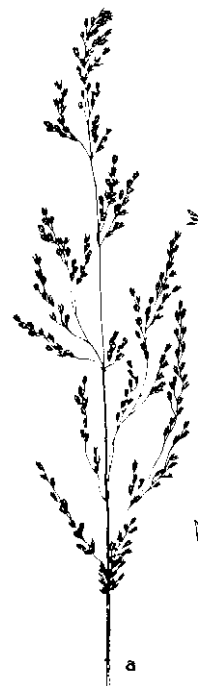
Tidigare kända växtplatser:

V.

JÄRNA Lönnberget, rikligt samlad men blott steril, 1957 (Lbg) – 0? 1984 (RYN.1985b). Lokalen mycket opreciserad och kan därför ha förbigåtts.

Bedömning och hot: Något nytt rörande sötgräset har inte uppdagats de senaste 10 åren. De lokaler som befinner sig i mogen skog tycks vara stabila och knappast hotade så länge skogen står kvar.

Erforderliga åtgärder: Ingen kalhuggning får göras på sötgräslokalerna. Lokalen vid Vädertupp är ett mycket angeläget och lämpligt studieobjekt för artens långsiktiga reaktion på skogsbruk. Området kalhöggs 1967/68, planterades 1970/71 och röjdes 1984. Området bör kontrolleras återigen. Ytterligare eftersökningar borde göras på Lönnberget.

a

Nordslamkrypa, *Elatine orthosperma*

VU

S.

BY Färjan (12G4h2927), betad lerstrand vid lågvatten, rikligt 1989 (PDm, best TKa).

Leknäs (12G4i4932), lerigt översvämningssområde, rikligt 1988 (DALH. 1989 best TKa [LD]).

Rosse vid Bysjön (12G5h0329), betesmark vid lågvatten, rikligt 1989 (PDm, best TKa [LD]).

Bysjön nedanför kyrkan, 1901 (Sam, best UOTILA 1974) – Kyrkbyn (12G5h0719), blottlagd lerstrand, spridda ex 1989 (PDm, best TKa).

Storbyn vid Österviken (12G5i3113), blottlagd lerstrand, rikligt 1988 (DALH.1989 best TKa).

Tidigare kända växtplatser:

S.

FOLKÄRNA Nordanbäcken, 1925 (Lr, best UOTILA 1974, [LD, GB]).

Ön, 1880-t (Ind, best UOTILA 1974, [S]).

HUSBY Flinesjön, 1915 (Skb, best UOTILA 1974, [GB]).

ST. SKEDVI Nedernora i Hyns utlopp, 1917 (Sam, best UOTILA 1974, [UPS]).

Bedömning och hot: Några nya lokaler har inte påträffats under den senaste tioårsperioden. Hoten kvarstår med all sannolikhet. Miljöstödet till jordbruket har lyckligtvis varit positivt för strandbetena i By.

Erforderliga åtgärder: Bete är nödvändigt på lokalerna. Artens fortbestånd på de moderna lokalerna bör kontrolleras vid nästa lågvattensommar.

Parkmåra, *Galium pumilum*

EN

S.

BY Tyskbo, järnvägsbank, 1911 (Sam) – torr mark efter järnvägen (12G6g

4030), ca 10 ex 1986 (DALH. 1989, kontr TKa) – åter 1991 (PDm).

Tidigare kända växtplatser:

S.

FOLKÄRNA Ovanåker, längs banan, 1928 (Lr) – 0? 1989 (PDm).

GRYTNÄS Mästerbo, längs banan, 1928 (Lr) – 0? 1989 (PDm).

FALUN Nya kyrkogården, 1906-21 (Hsm:HYL.1943) – åtminstone till 1925 (Jsn) – 0! troligen har gräsmattorna lagts om, 1988 (JEd).

B.

SÖDERBÄRKE Stationen, gräsvall, 1915 (Sam).

NORRBÄRKE Smedjebacken vid nya folkskolan, 1918 (CED.1925).

Harnäs, järnvägsbank, 1919 (At) – 1950 (Bj) – 0! pga besprutning, makadamisering och förbuskning, 1989 (TLj).

Bedömning och hot: De flesta av parkmårdans lokaler i Dalarna har försvunnit. Banvallar, gräsmattor och parker är ju högst osäkra växtplatser. Gräsfrö av franskt ursprung tycks ha använts en period strax efter sekelskiftet. Nu kommer det från annat håll, varför nyetablering är mindre trolig.

Erforderliga åtgärder: Den kvarvarande lokalen bör undersökas och hållas under uppsikt samt skyddas mot igenväxning/förbuskning.

Fältgentiana, *Gentianella campestris*

VU

S.

BY Konnsjön (12G9f0343), i ängsbackar mot sjön, ca 100 ex 1991 (A. Sundin:PDm).

GARPENBERG Fransbo vid "Stenbecks triangel" (12G6e4-2-), i igenväxande svinrotäng, enstaka 1986-90 (BDr o a).

Hässlen (12G6e3644), i torr slättermark, ca 50 ex 1989 (CHe).

Gruvsjöns sydsida öster om Långvik (12G7e0413), i kalkpåverkad vägren med bl a ängsgentiana, ca 70 ex 1989 (JEd).

Ljusfallet, längs stig (12G7f1124), i fd hagmark, enstaka 1990 (MDv, PDm o a).

SÅTER Grönåsens ödetorp (12F6j2816), i fd ängsmark, ca 15 ex 1990 (AJa).

SILVBERG Källarbosjöns östsida (12F8h0831), fd slättermark, 11 ex 1993 (SJa).

ST. TUNA Hästberg, ca 1910-t (Sam o a) – Tuna-Hästberg, "Tures äng" (12F8d2006), slätteräng, ca 5 ex 1987-90 (SNy o a).

Kalkbergsfältet, 1950-t (Bj) = Skenshyttans kalkbrott (12F8f2829), efter skogsväg, 20 ex 1987 (LNi).

ST. KOPPARBERG Källslätten (13F4g3216), i gammal hackslog, ca 50 ex 1988-93 (SNy).

B.

SÖDERBÄRKE Gräsberget, (12F9e2428), igenväxande svinrotäng, 1 ex 1989 (LBr&TLj).

Aspmoren (12F1g4103), i betad torrbacke, 31 ex 1988, 7 ex 1989 (TPe, LBr, TLj).

Nedre Oppsveten (12F1g1009), svinrotäng, ca 30 ex 1989-90 (TPe, LBr&TLj).

Fallet vid Larsbosjön (12F3i1804), betesmark, ca 10 ex 1988 (TPe).

Resmören (12F3i0947), i slagen vägkant, ca 50 ex 1988 (TPe).

Dullbo (12F3j2016), i beteshage och slätterkant, enstaka 1988-90 (TPe &ALu).

LUDVIKA Nedre Tennbergets kalkbrott (12F1c2412), i översilad sluttning, ca 40 ex 1987 (PHe).

Björnberget vid Pullro (12F2b0427), kraftledning/väggkant, enstaka 1989 (GEn&HEn).

GRANGÄRDE Palahöjden (12E1h3731), i hackslog, enstaka 1990 (JHe, HWk o a).

Skattlösberg, i slätteräng, 1948 (SJÖRS 1949) - d:o, få ex 1974 (SVENSON 1975) – intill Luosastugan (12E4i 3621), i slätteräng, 5 ex 1992 (N. Munk: GK_n).

Torsberg (12E4j2305), i betesmark, sparsam 1990 (GK_n).

Norhyttan (12E5j1129), kalkbrotten i väggkant, ca 20 ex 1990 (GEn&HE_n).

Gamla Finntorpet (12F5b3440), i slättermark, t. riklig 1988 (LBr, JHe &TLj).

Rönningen, mot Nyfallet (12F7c2924-3524), enstaka i vägdike 1990 (GEn & HE_n).

Stångmyrberget (12F7c4213), kalhygge på f d slättermark, rikligt 1990 (GEn&HE_n).

SO Småtjärn (12F7c4906), skogsbyn mot hygge på kalk, enstaka 1989 (GEn& HE_n).

Hästbergs klack, SV-sluttn. (12F8b00 42), f d ängsmark, 1 ex 1987 (PHe).

Lindbastmora (12F8b2331), i torrbacke 1975 (RYN.1976) – enstaka 1985 (JHe).

Ö.

ÅL Solarvet (13F5e4035), i hackslog, ca 10 ex 1986-90 (PJ_n, TLj).

BJURSÅS Björsberg vid ”Bränn-Mattes” (13F8g0513), lieslagen äppelträdgård, 15 ex 1990 (TLj&LBr).

Bodarna (13F7g0616), i f d hackslog, 5 ex 1990 (LBr).

LEKSAND Fallsbjörken (13F7c4243), i hästhage efter Bölsån, riklig 1975-90 (IPt, TLj o a).

Böle (13F7c4135), i hästhage, enstaka 1990 (TLj).

Faxbergs fäbod, i liten slätterängsrest, riklig 2001 (*Erik Arvids*)

RÄTTVIK Västbjörka (14F1b0905), i slätteräng, ca 30 ex 1985-88 (ABj, LBr o a).

Östbjörka (14F2c2538), i hålltallskog, 5 ex 1986 (ABj).

BODA NO Ensen (14F2d0935), gräs-
mark på hygge, rikligt 1987 (SNy).

1 km S Jutjärn (14F2e2302), väggkant, ca 10 ex 1991 (ABj).

Fotbollsplanen (14F3d2528), på slagen läktarvall, 25 ex 1988 (TLj).

ORE Norrboda gammelstad (14F5e 2903), i slätterslänt, 20 ex 1989 (LBr&TLj, RLU).

ORSA Höglunda ”Knutar Einars äng” (14E 5h2016), örtrik slätteräng, ca 100 ex 1990 (LBr&TLj o a).

Åberga (14E6i3140), i ängsrest, 100-300 ex 1985-88 (JEd).

Skattungbyn vid Harabacken (14E7j 1229), fårbetad f d hackslog, 25 ex 1990 (LBr).

Torrval ”Riskitten” (14E4h3828), torr, delvis betad ängsmark, 1000-tals 1990 (TLj&LBr).

VÅMHUS Övre Bleckets fäbod (14E 9e0114), i hackslogrest, 10-20 ex 1987-89 (BOr, o a).

ÄLVDALEN Evertsberg (14E6a1703), i hackslog, ca 100 ex 1990 (TLj).

Dysberg, Almgården (14D6j2844), i slogbacke, ca 100 ex 1990 (TLj).

Dysberg, vid busshållplatsen (14D6j 3243), i hackslogremsa, ca 150 ex 1990 (TLj).

Sovaldbergs fäbod (14E6a4514), betesmark och hackslog, flera hundra ex 1987-90 (LBr o a).

Vålberg (14E7a2804), i hackslog, ca 50 ex 1990 (LBr).

Hållbergs fäbod (14D7j0912), i hackslog, ca 15 ex 1987 (LBr).

Rämna fäbod (14D8j0343), betesmark och hackslog, ca 25 ex 1987 (LBr o a).

Dåråbergs fäbod (14D8j3148), f d slåtteräng, ca 10 ex 1987 (LBr).

Åsen vid Strömnes gård (14D9i1834), 5 ex i gräsmatta 1990 (LBr&TLj).

Brindbergs fäbod (15D0j3748), i slåtterängar, ca 200 ex 1990 (LBr, TLj).

S. Trollegrav vid Granan (15D5g3528), på stig, ca 50 ex 1988 (BOr).

V.

SÄFSNÄS Älgsjökullen (12E3d4643), igenväxande slogmark, t. riklig 1991 (GKn).

MALUNG Tyngsjö, Vattaå (12D6i2440), betesmark och hackslog, t. riklig 1989 (TLj&LBr).

Vålberget i södra delen av fäboden (13D8i1209), slåttermark, 5 ex 1991 (Sonja Hallgren).

LIMA Sörnäs vid Degernäset (14D0e0-1-), betesbackar, riklig (även vitblommig) 1989 (TLj&LBr).

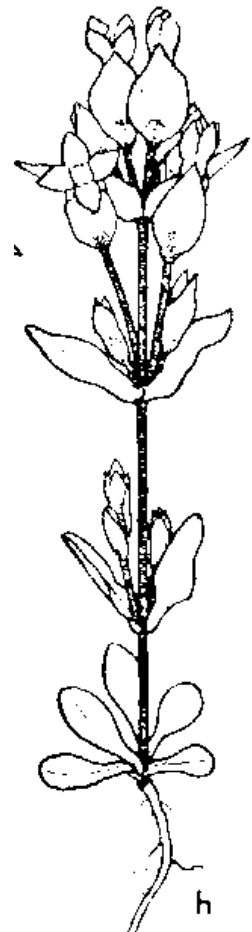
S Fenningbergets fäbod (14D2e2930), i hackslog, ca 40 ex 1987-89 (LBr &TLj).

N Fenningbergets fäbod (14D3d1743), i torr backe, ca 10 ex 1989 (TLj&LBr).

Fenningberget (14D3e1302), expone-
rad klipphylla i diabasbrant, 2 ex 1989 (JHn).

Bedömning och hot: Liksom i landet i övrigt hör i Dalarna fältgentianan till de arter som gått tillbaka mest av alla under 1900-talet. I takt med upphörande hävd av naturliga gräsmarker har arten allt snabbare vikit tillbaka och finns i dag kvar främst där slåtterbruket ännu sker som förr, d v s i avlägsna finnmarker och fäbodområden, i bergsbrukstrakter och i småbrukarbygderna i Siljansringens kalkstråk. Sedan "Projekt hotade och sällsynta växter i Dalarna" genomfördes har ett dussintal nya lokaler glädjande nog påträffats, mycket som ett resultat av de naturliga fodermarkernas uppmärksammande på senare år. Detta motsäger på intet sätt det uppenbara faktum att artens numerär fullkomligt rasat i landskapet.

Erforderliga åtgärder: Förekomsterna bör skötas med traditionellt bete eller slåtter. Arten svarar uppenbarligen mycket bra på stärkt hävd, gärna i form av slåtter. Lokalerna bör införlivas i floraväxteriet genom en bred insats av personer med lokalkännedom eller brukare.

Glesgröe, *Glyceria lithuanica*

VU

S.

FOLKÄRNA Kvarnbäckens ravin med artrik flora, några få tuvor 1937 (LOH.1938) – endast på bäckens sydsida (12G3e1024), luckigt spridd längs ca 60 m, 1984 (RYN.1985b) –

ca 15 tuvor 1988 (CWA) – ca 50-60 blommande tuvor i ganska samlad förekomst. Ett ex. något nedströms dessa på blottad jord efter en rotvälta, 1996 (CWA) – riklig ännu 1999 (TLj).

Tidigare kända växtplatser:

B.

LUDVIKA Räfsnäs i uthuggen bäckdal, betesmark, 1956-59 (Bj) – ca 15 m från väggkant (12F3d1-1-), svagt bete, 10-15 m² 1963 (GWn&HEn) – 0? ravinen igenslyad

och sedan kraftigt röjd, 1984 (RYN.1985b) – 0! Vägen ombyggd och ravinen igenslyad, 1987 (GWn&JHn).

Bedömning och hot: Den återstående lokalen för glesgröe, vid Kvarnbäcken, tycks vara mycket stabil samt är numera skyddad som naturreservat och torde inte vara hotad.

Erforderliga åtgärder: Så länge miljöförhållandena på lokalen inte ändras torde inga åtgärder krävas för att skydda växten.

Kalkbräken, *Gymnocarpium robertianum*

VU

Ö.

BODA Osmundsberg, ymnig 1823 (WAHLENB.1826, KRÖN.1843 o a) – NV-branten (14F4d0522), flera bestånd, även hybriden 1985 (LJUNG 1985).

Gulleråsen på "Lissberget", ca 1910-tal (Sam) – 1979 (RYN.1982) – östbranten (14F4d1918), riklig 1985-89 (LJUNG 1985 o a).

Backarna 100 m NV Jutjärns kalkbrott (14F2d3047), i kanten av extremrikkärr, ca 20 ex 1988 (ABj) – ca 50 ex inom 4 m² 2001 (LBr).

Nära Ingels, 300 m NV om Skedtjärnen 14F2d1237), i gransumpskog längs bäck, två näraliggande bestånd om någon m² vardera, 2000-2001 (LBr).

ORE Fjäckan invid ön (14F5c3534), på kalkklippor och åstrand, riklig 1983 (SWe:LJUNG 1985).

Tidigare kända växtplatser:

Ö.

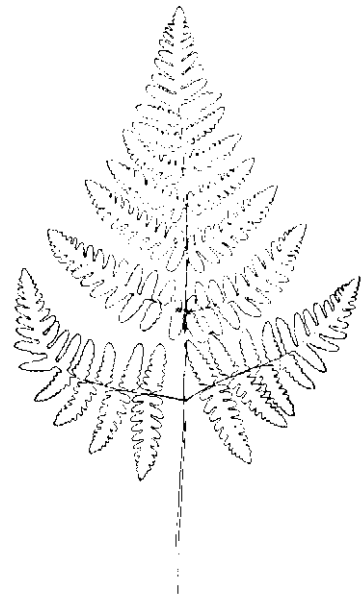
BODA Boda, ca 1910-t (Sam) – 0! 1989 (TLj o a).

Styggeforsen, ca 1930-t (S. Källström) – 0! 1987 (TLj o a).

ORSA Holen, 1948 (Bj) – 0! utgången p g a igenväxning och exploatering, hybriden dock kvar, 1988 (JEd).

Bedömning och hot: Kalkbräken växer i ganska stabila miljöer och tycks inte förändra sitt numerär nämnvärt. I siljansbygden kan sannolikt något enstaka nyfynd göras.

Erforderliga åtgärder: Kalkbräken är uppenbarligen missgynnad av mänskliga aktiviteter och för att gynna arten bör dess lokaler i möjligaste mån lämnas i fred. Lokalerna är så skyddsvärda att de bör erhålla biotopskydd eller annat lämpligt skydd.

Knölvial, *Lathyrus tuberosus*

VU

S.

GUSTAFS Solberga vid länsvägen 200 m V bron (13F0h0037), vägdike, ett 10-tal m², 1990 (ABe o a) – *Fortfarande minst lika riklig V bron, även funnen på östsidan mot byn, växande i vägdiket. 1995 och 1996 (ABe & SSv) – av okänd anledning borta på båda ställena 1996-97 (ABe & SSv) – minst ett 10-tal ex längs en 50 meter lång sträcka vid Solberga 10:2, 1/8 1998 (Sja) – ca 10 ex., 2000 (SJa).*

SÖDERBÄRKE Saxe V om sjön Saxen strax S om sydligaste gården (12F2h4415), enligt markägaren har arten åtminstone under de senaste 70 åren ej odlats på platsen, riklig, 1983 (RNo) – i gräsmark strax utanför en äldre trädgård, troligen på mark som förr varit köksträdgård, ca 100 ex på en yta av ca 20 m², 1989 (TLj&LBr, JEd) – *starkt igenvuxet med druvfläder och nässlor samt en hundgård anlagd på platsen, ej återfunnen 1998 (LBr & Sanne Godow).*

B.

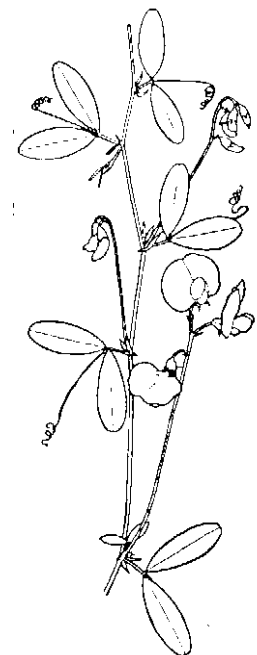
Tidigare kända växtplatser:

B.

GRANGÄRDE Västansjö, i backe intill en tomt ”inkommen och ej odlad”, 1949-60-talet (Bj) – 0? 1989 (JHn o a).

Bedömning och hot: Knölvialen kämpar sig kvar i länet och klarar sig hyggligt i Gustafs. Saxelokalen verkar däremot vara utgången, även om hoppet kanske inte är helt ute.

Erforderliga åtgärder: Gustafslokalen behöver eventuellt viss skötsel i form av slåtter för att hålla konkurrerande arter borta. Detta bör kunna ske inom utmärkelsen som ”artrik vägkant”.

Ädelmynta, *Mentha x gracilis*

EN

B.

NORRBÄRKE Laggbyn vid norra gården, i tidigare potatisfält i sällskap med åkermynta, t. rikl. 2001 (G. & HEn).

V.

MALUNG Avradsberg vid skolans uthus, 1959 (P.Er, det. Hyl) – (12D9h4807), intill hönsgården vid den nu till bostad ombyggda skolan, bland nässlor, fåtalig 1989 (LBr&TLj, kontr. TKa) – riklig 1993 (Mora Aronsson) – markägaren medveten om växtens sällsynthet och tycks vårda den ömt, ca 100 ex blommande 21/7 –95 (MNo) – i flera stora bestånd som ogräs i planter-

ingar och andra odlingar, ca 100 ex 1996 (MNo) – ett 100-tal ömt vårdade ex. 1998 (MNo).

Södra Avradsberg vid fäbodstället *Berget* (12D9h2-0-), ditkommen med matjord från moderbeståndet i byn. Över 100 ex.1995 (MNo: TROLLIUS nr 18)– markägaren informerad och intresserad, ca 100 ex 1996 (MNo)-vårdas ömt, ett 100-tal ex. 1998 (MNo).

Tyngsjö vid skolan 1961 (Er, vid At) – 0! 1990 (PEr) – skräpmark i kanten av skogsbilväg ca 100 m från den 1961 upptäckta lokalen, 1998 (MNo&PEr).

Tidigare kända växtplatser:

S.

HEDEMORA – 1873 (Ind) = Apoteksmyran (IND.1879) – 1904 (Hd:WISTR.1905); även staden på hustomt, 1905 (Re:WISTR.1905); Haggården, 1933 (Re); nära Hönsan, ca 1910-t (Sam); Bergbacken vid Backgården, sparsamt i trädgård 1940 (Sam) – 0? 1988 (LBr&TLj).

ST. SKEDVI Kvista, åker 1918 (Sam).

ST. TUNA Noraå, dike vid gamla bruket, 1960-t (Bj) – 0? 1989 (LBr o a).

FALUN Manhem, 1904-16 (Hsm); vid Tisken, 1921 (Hsm).

ST. KOPPARBERG Järlinden, ca 1930-t (Isr).

B.

NORRBÄRKE Sporrberget, 1960-t (Bj) – 0? 1989(LBr,TLj o a); Ibbarbo, 1960-t (Bj) – 0? 1989 (LBr,TLj o a).

LUDVIKA Gonäs vid Per Viks, 1949 (H.En, det. Hyl); Norra Enkullen, 1960-t (Bj).

GRANGÄRDE Grängesberg, 1917 (Sff); Palahöjden, 1920 (At) – 0? 1990 (JHn o a); Forstäppan, i vägdikey, 1960-t (Bj) – 0? 1989 (JHn o a).

Ö.

GAGNEF Bäsna, 1934 (Bn); Nordåker, 1915 (Gr:Sam).

ÅL Övre Heden, ca 1910-t (Sam); Brenäs, åker, 1920 (Sam).

BJURSÅS Prästgården, 1891 (Jn).

SILJANSNÄS Tasbäck, åker, 1911 (Sam).

LEKSAND vid Styrnsjön, 1913 (Lz); Romma, ca 1910-t (Sam); Tällberg, ca 1910-t (Sam).

RÄTTVIK Ärtled, på gammal väg, 1960-t (Mor) – 0! ca 1973 (Wis.&MOR.1987).

ORSA – 1903 (M. Sondén); Trunna, 1914 (Ag).

V.

SÄFSNÄS Äckerhöjden, 1920 (At); Lilla Älgberget, 1920 (At); Fredriksberg, 1885 (K.H. Berggren).

NÅS Hedens såg, brädgård 1920 (At) – 0? ännu finns dock lämpliga miljöer, 1990 (LBr).

JÄRNA Vakern, trol. 1945 (At); Andersfors, förvildad i ett stort bestånd vid gården 1919 (At); Vansbro, ca 1920-t (Bk).

ÄPPELBO Rågsvedens såg, trol. 1945 (At).

MALUNG Prästgården, trädgårdsland 1908 (Sam).

Osäkra uppgifter finns även från Klenshyttan, Håvberget och Yttermalung stn.

Bedömning och hot: Ädelmyntan är en tålig och expansiv art där den finns kvar, och den sprider sig lätt med t ex jordtransporter. Därför förefaller det inte alls otroligt att arten kan gömma sig på ytterligare platser i landskapet.

Erforderliga åtgärder: Eventuella ytterligare ny- eller återfynd bör skyddas genom att arten tillåts ingå i odlingar, eller att en konkurrensskyddad miljö skapas. Med tanke på de ytterst få förekomster av ädelmynta som återstår i landet är vård av artens dalalokaler synnerligen angeläget.

Knottblomster, *Microstylis monophyllus*

VU

Ö.
RÄTTVIK N om Storflyten vid Rv-70 ca 400 m från Moragränsen (14F1a 0506), vägslänt mot dike, 5 ex tätt

samlade 1989 (JEd) 0! Förgäves eftersökt vid flera tillfällen (JEd&LBr).

Tidigare kända växtplatser:

S.
AVESTA vid Sågen, 1888-89 (Ind) – 1 ex 1890-t? (In de B:WISTR.1905) 0! området exploaterat, 1989 (CWA).

BODA Osmundsberget, 1862-65 (Cn:HARTMAN 1864).

ORE Moränget, 1890-t (TOLF 1898).

Ö.
LEKSAND Tällberg, 1918 (K. Afzelius) – 1926 (G. Lindmark).

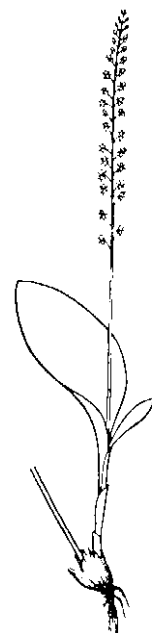
ORSA Kuril, 1918 (Ag) = Holen i sumpigt gråalsnår, 1914 (Bj) – enstaka ex 1950 (BJÖRKM.1957) – 0! området utdikad och nu under exploatering, 1989 (JEd).

RÄTTVIK Persborg, 1907 (H.& G.E. Du Rietz) – 0! området utdikad och bebyggt, 1986 (ABj&TLj).

Oljonsbyn, ca 1900 (A. Grindal: Sam).

Bedömning och hot: Knottblomstret hade tydligen en tillfällig uppblomstring i vägkanten vid riks-70 varefter den försvann sedan vegetationen tätat. Arten får alltså betraktas som försvunnen ur landskapets flora, men det förefaller inte otroligt att nyfynd kan göras, särskilt i silurområdet.

Erforderliga åtgärder: Fortsatt inventering bör ske av lämpliga biotoper, dvs rikkärr och kalkpåverkade alkärr. Eventuella fynd motiverar kraftfulla skyddsåtgärder som hindrar avverkningar och hydrologiska förändringar.

Klådris, *Myricaria germanica*

VU

F.

SÄRNA på Fulans östsida ca 200 m SO om sammanflödet med Stråfulan (15C9g3233), på grusmark intill skogsbilväg vid älven, en buske 1983 (Bengt och Mary Svensson) – en kraftig, nästan meterhög buske 1989 (DABS: TROLLIUS no 9).

Bedömning och hot: Klådrisbusken vid Fulan bör kunna trivas i strandklappret vid Fulan och kanske sprida sig från denna lokal om vars ursprung vi ingenting vet.

Erforderliga åtgärder: Viktigt är att det konkurrenskänsliga klådriset inte behöver föra en ojämn kamp med de hastigt tillväxande ungtallarna på platsen.

Nonnea, *Nonea versicolor*

VU

S.

VIKA Strand, 200 meter Ö Vikasjöns sydspets (13F1j1819), i kant av sädesåker vid jordgubbsland, ett fåtal 1988 (RFr) – ca 10 meter S om landsvägen i åkerkant, ca 10 ex 1989 (LBr) – spridd i kornåkerkanter, ca 65 ex 1990 (LBr, JEd).

SUNDBORN nära Spadarvet, i potatisland, 1910 (AULIN 1914) – ”Sundborn” 1929 (Jsn) – Sundborns by, 1953 (B. Sjögren) – ”Kartbacken” i Sundbornsbyn, potatisland, mycket riklig 1990 (M. Kleman) – (13F5j 1030), 1991 LBr&JEd).

Tidigare kända växtplatser:

S.

FALUN Först tagen 1887 (Kr) – vid Åsgatan 1880-t (Hell) – staden? 1888 (Hl) senare flerstädes, t ex: Tisksågen 1904 (Hd); Södra station 1934 (Ehr); Cirkusplanen 1937 (O. Moberg).

ST. KOPPARBERG Haraldsbo 1943 (O. Friberg); Karlberg 1928 (K. Hellberg);

SVÄRDSJÖ Bengtsheden, ett par år omkring 1906 (Lkt) – vid Svedsgården (13G5a4527), i potatis- och jordgubbsland, riklig 1990 (Olle Näs:Ipt) – *mycket rikligt ännu, 2001 (Olle Näs).*

Ö.

BJURSÅS Prosgårdarna, riklig och omhuldad vid en gård under några år ca 1995-99, därefter försvunnen (Olle Näs)

GAGNEF Bodarna i trädgård, flera 100 sedan några år, 2001 (IPT).

Bergsgården 1918 (Klb); Främby vid järnvägen 1934 (Fe).

VIKA Söder om Korsnäs 1936 (L. Hellman).
SUNDBORN Hyttån 1894 (K. Sidenvall); Toftabrunn, 1918 (At).

(Även företedd från Säter och ”Tänger” i elevherbarium (Klb).)

Ö.
GAGNEF Djurmo 1932 (Bn, Fnd).
V.

JÄRNA Snöå bruk, trädgårdsrabatt 1966 (Bj)
– 0? 1990 (LBr).

Bedömning och hot: Nonnean hade sin blomstringsperiod kring sekelskiftet, men strödda fynd har trots allt gjorts även nu i modern tid. Kanske kan arten ha en ganska långvarig frövila och åter gro när omrörning av jorden sker. Hotet mot de aktuella lokalerna är dels ogräsbekämpning, dels överförande av marken till gräsmatta, vall eller betesmark.

Erforderliga åtgärder: Lokalerna bör vårdas genom att de brukas på ett sådant sätt att nonnean får kontinuerliga etableringsmöjligheter. Fortsatt sädes-, potatis- eller jordgubbsodling, helt eller delvis utan kemisk ogräsbekämpning, är önskvärt. I ”allmogeträdgårdar” är arten ett givet inslag.

Ävjepilört, *Persicaria foliosa*

VU

S.
BY Fullsta vid Bysjön (12G4i4301 och 4h4348), betesmark på över-
svämningsområde, enstaka ex 1988
(DALH.1989, kontr Stefan Ekman
[LD]).

Rosse, ca 1930-t (Lr) – vid Årängsåns
utlopp (12G5h0328), översvämmad
betesmark, mycket rikligt 1989
(PDm, kontr S. Ekman).

Ånans utlopp (12G5h0931), betad
slamstrand, rikligt 1989 (DALH.1989,
kontr S. Ekman [LD]).

Tidigare kända växtplatser:

S.
BY Björka, ca 1930-t (Lr) – 0? undanträngd
av jättegröe? 1989 (PDm); Gåsbo kvarn, ca
1930-t (Isr) – 0? dammen urtappad och
igenväxt 1988 (PDm); Vatbosjön, ca
1930-t (Lr) – 0? ändrat vattenstånd i sjön
1988 (PDm).

FOLKÄRNA Mellan Dalsberga och Krylbo,
ca 1930-t (Lr); Karlbo, ca 1930-t (Lr); Ön,
1870-t (Ind, SAM.1923); Jäder, 1910-t (At)

Rosse vid dammen (12G5h0927),
blottlagd slambotten, rikligt 1988
(DALH.1989, kontr S. Ekman [LD]).

Sisselbo vid Österviken (12G5i2327),
lerstrand, rikligt 1989 (DALH.1989,
kontr S. Ekman [LD]).

Noret, mellan Österviken och Gåsbo-
sjön (12G5i3017), traktoröverfart,
många ex 1988 (DALH.1989, kontr S.
Ekman [LD]).

– på ”Heliholmen”, 1910-t (Lr, SAM.1923);
Brillingsnäs, ca 1930-t (Lr) – 0? ändrat
vattenstånd 1989 (PDm); Västanberg, ca
1930-t (Lr).

GRYTNÄS Åsbo, ca 1930-t (Lr).

HEDEMORA Grådövik, ca 1930-t (Isr);
Trollbo, ca 1930-t (Isr); Hamre vid Hov-
ran, ca 1910-t (SAM.1923); Smedsbo, ca
1910-t (SAM.1923); Västanå vid Gåran, ca
1910-t (SAM.1923) - 0? inga öppna strän-

der, 1989 (HPE); Norrhyttan vid dammen, ca 1910-t (SAM.1923); Norshyttan vid dammen, ca 1910-t (SAM.1923).

HUSBY Sundfiske vid Svinösjön, ca 1910-t (SAM.1923); Hanåker vid Flinesjön, 1910-t (At, SAM.1923); Flinesjöns östra del, ca 1910-t (SAM.1923).

ST. SKEDVI Ansta i åmynning, ca 1910-t (SAM.1923); Orrsta, ca 1910-t (SAM.1923); Nedernora, ca 1930-t (Lr); Yttre Sätra vid bäck, ca 1910-t (SAM.1923); Stocksbro vid sågdamm, ca 1910-t (SAM.1923) – 0? dammen nästan torrlagd sedan ett par de-

cennier, högväxta halvgräs och buskar har tagit herraväldet (FÄRJE 1971).

SÄTER Dalkarlsnäs, 1933 (Dz).

TORSÅNG nära kyrkan (SAM.1923).

BORLÄNGE Bomsarvet nära Tåktens färjställe, ca 1910-t (SAM.1923).

B.

SÖDERBÄRKE Vad på dystrand, 1920-t (Fd).

Ö.

MORA Morastrand vid Saxviken, ca 1910-t (SAM.1923).

Bedömning och hot: Ävjepilörten har inte kontrollerats sedan 1988 -89, men de flesta lokalerna torde vara intakta, vilket dock givetvis måste verifieras. Lokalerna har genom miljöstöden för brukarna blivit mer attraktiva att låta beta och flera nya eller förbättrade beten tillkommer att undersöka. Arten har dessutom hamnat bland de av EU utpekade som särskilt skyddsvärda.

Erforderliga åtgärder: Ett bibehållande av variationerna i vattenståndet och åtgärder för ett fortsatt strandbete säkerställer artens bestånd i By.

VU

Klotgräs, *Pilularia globulifera*

Ö.

HAMRA Malungens västra strand (15F6c4644), i djup dy tillsammans med gropnate, flera 10-tals m² 1984 och senare (DELIN 1986).

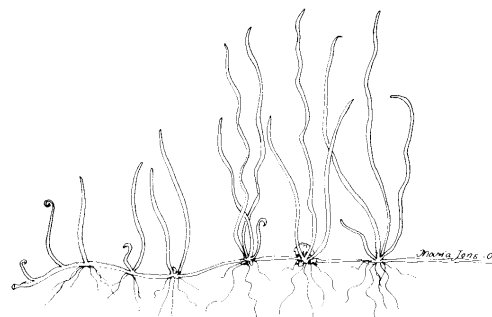
Tidigare kända växtplatser:

B.

SÖDERBÄRKE Vads Dammsjön, 1920 (At: HOLMB.1922) – även i avloppet, blott sedd steril, 1920-t (Lr, Bj) – 0? öppna, grunda bottnar synes saknas sedan betet upphört, 1989 (LBr & TLj, LNo, ALu).

Bedömning och hot: Klotgräset finns på flera ställen vid Voxnan, men endast på en plats på dalasidan, vilken bör återbesökas. Den gamla dalalokalen vid Vad i Söderbärke har förgäves eftersökts under 80-talet. Voxnan är idag skyddad mot exploatering.

Erforderliga åtgärder: Lokalen i Vad bör undersökas ytterligare.

KLOTGRÄS - *Pilularia globulifera*

Bandnate, *Potamogeton compressus*

VU

HEDEMORA Viggen, lokalt rikligt i SO, 1990 (DABS: TROLLIUS 11)
HUSBY & ST. SKEDVI Hönsan, ca 1935 (LOH. 1938) – ca 1995 (HPe)
Svinösjön, ca 1920 (SAM. 1925) – sparsam ca 1995 (DABS).

Tidigare kända växtplatser:

S.

FOLKÄRNA Jularboån, ca 1920 (Lr & At: SAM. 1925)

Jularboån upp till Vanarna, ca 1920 (Lr).

Lillälven, ca 1920 (Lr).

Flottbäcken, ca 1920 (Lr).

HUSBY Fatburen, ca 1920 (At: SAM. 1925).

Flinesjön i "Lillsjön", ca 1920 (At: SAM. 1925).
Hyn, ca 1935 (LOH. 1938).

ST. TUNA (& TORSÅNG) Ö. Och V. Holmsjön, i båda riklig och fertil, ca 1918 (SAM. 1925) – förgäves eftersökt i Fåran och St. Holmsjön, ca 1988 (LBr & TLj).

Bedömning och hot: Bandnaten tycks vara en krävande vattenart som är mycket sällsynt i Dalarna och sannolikt minskande.

Erforderliga åtgärder: De övriga äldre uppgifterna bör kontrolleras. Sjöar med bandnate har en rik och skyddsvärd vattenvegetation. Detta bör beaktas vid alla företag som påverkar sjöarnas hydrologi, vegetation och fauna.

Uddnate, *Potamogeton friesii*

VU

S.

HUSBY Fatburens östra strand (12G8c4435), grund botten med bl a tretalig slamkrypa och nålsäv, sparsam 1988 (LBr, det. TKa).

(*RÄTTVIK* Brunnarna, 2000 (Leks. Folkhögskola gnm Kjell Leander) Uppgiften bekräftades vid Uppsala Univ. men belägget kastades varför fyndet tills vidare får anses osäkert och bör verifieras.

Tidigare kända växtplatser:

Ö.

RÄTTVIK Glisstjärn (=Bysjön) i sjöns nordöstra hörn, 1920 (Sam: HOLMBERG 1922, SAM 1925) – 1960-tal (ABj) – 0! "Förgäves eftersökt i norra delen där jag tidigare funnit den växa rikligt", 1988 (ABj).

Bedömning och hot: Ett nyfynd av uddnaten i Husby räddade kvar arten i Dalarna efter att den länge hade förmodats vara försvunnen från landskapet. Växtplatsen i Fatburen bör återbesökas.

Erforderliga åtgärder: Fatburen med dess mycket rika vattenvegetation bör skyddas mot negativ påverkan som t ex schaktningar eller ytterligare gödningsbelastning. Sannolikt har strandbetet en gynnsam inverkan på uddnaten, och bör stöttas.

Åkerskallra, *Rhinanthus serotinus* ssp. *apterus*

EN

Ö.

ORE Sunnanhed, 300 m NO Södersjön (14F5d4839), trädesåker, ca 50 kraftiga ex 1988 och 1990 (TLj&LBr, kontr. TKa). Fröna saknar helt vingkant – ej återfunnen 1995-2000 (LBr, TLJ & ÅRy).

Längs vägen mellan Norrboda och Sunnanhed, ca 1 km S om föreg. lokal, ett 100-tal ex. 1995 (LBr), loka-

len som låg utsatt för Vägverkets vägrestaurering visades god hänsyn – ca 100 ex inom 10-15 m² och ytterligare enstaka ex utspridda i vägdiket och på åkern, 1996 (ÅRy) – förekomst ungefär som tidigare, ca 50-70 blomstänglar, 1997 (ÅRy) – ca 100 ex på en yta av 10x15 m, 1998 (ÅRy).

Tidigare kända växtplatser:

S.

BY Grönsinka, ca 1915 (Slv).

Ö.

SILJANSNÄS Tasbäck, ca 1910-t (Sam); Mon, ca 1910-t (Sam); Björken, ca 1910-t (Sam).

BJURSÅS Bjursås, 1844 (HvP).

Bedömning och hot: Genom fynden i Sunnanhed i Ore hyser Dalarna en av landets idag ytterst få populationer för åkerskallra. Lokalerna är härigenom högst skyddsvärda.

Erforderliga åtgärder:.. Försiktigt brukande utan kemisk ogräsbekämpning och med hänsyn tagen till åkerskallrans växtplats är önskvärt.

Bågsäv, *Scirpus radicans*

VU

S.

BY Arnön (12G4i3100), översvämningssmark vid östra stranden. Stort bestånd 1986 (DALH.1989).

Fullsta vid älvvik 1944 (Lr) – Bysjön (12G4i4201), tidvis torrlagd vik, 100-tals ex 1989 (DALH.1989) – oräkneligt rik, dominerar på ca 3 ha, 1995-2000 (PDm&LBr).

Fullsta i naturreservatet (12G4h4041 m fl), översvämningssområde vid Bysjön, mindre grupper flerstädes 1989 (PDm) – mycket riklig 1995-98 (PDm).

Leknäs i bäcken 1944 (Lr) – Leknäs, vik av Dalälven (12G4i4424 och 4i4522), översvämmand betesmark, två medelstora bestånd 1988 (DALH.1989) – ökande utom det nordligaste som betas, 100-tals inom ca 500 m², 1998 (PDm) – mycket riklig, 2000 (LBr)..

Leknäs vid Österviken (12G4i4932), betesmark, enstaka spridda ex (DALH.1989).

Kyrkbyn vid Bysjöns nordände (12G5h0719), översvämmand lerstrand, flerstädes i mindre grupper

- 1989 (DALH.1989, [LD]) – ca 500 m², under spridning men svårbedömt pga högvatten, 1998 (PDm).
- Rosse, Ånans utlopp (12G5h1031), betesmark, en mindre grupp 1989 (DALH.1989) – 100-tals ex i flera grupper, delvis avbetade, ökande, 1998 (PDm).
- FOLKÄRNA** Nordanbäcken vid Jädersjön 1944 (Lr) – Jäder vid Nordanbäck (12G4f0421, 0519, 0619, 0720, 0820 och 0920), längs yttre säv/starrbältet, spridd – riklig 1989 (TLj&LBr) – rikligt spridd längs yttre säv/starrbältet, 960817, (Cwa).
- Bollsjön mot Dickasjön 1938 (LOH.1938) – Dickasjöns sydände (12G4f3427), betad strand med vass och starr, 15 ex 1989 (TLj&LBr).
- Slätterängsåns västsida (12G4f2828), betad strand med starr och säv, ca 25 ex 1989 (TLj&LBr).
- Jädersjön vid Kungsgården (12G3f4724), långt ute i vass/starrbältet, en tuva 1989 (TLj&LBr).
- Sonnboviken, några små ex, kanske som nykolonisation, 1995 (LBr & DABS: TROLLIUS nr 18*
- HEDEMORA** Hovran, nära reningsverket (12G6c2917), stranden, 25 ex 1989 (HPe) – 40 ex, och inom ca 100 m ytterligare 30+50+4 ex, 15/7,1998 (Hpe).
- Nibbleåns utlopp 1947, 1 löst ex, tillfälligt? (Lr) – Broåns utlopp i Hovran (12G6c3719), slambankar i näringsrik å, minst 5 st stora tuvor 1989 (MDv) – även utanför mynningen, rikligt 1991 (LBr) – mycket riklig och expanderande på de ytor som frästs och nu slåttras, kanske 1000 ex 1995-2000 (LBr&Hpe).
- Norshyttedammen 1958 (Tr) – (12G8b3117), strandbete, 3 ex 1989 (HPe).
- Hovran i Smörhålet (12G6c3139), strandkant, ett mindre bestånd 1991 (HPe o a) – till synes ökande, ca 60 ex. 1998 (HPe).
- Hovran på Sörbogrundet (12G6c4536), i strandkärr med vasstarr, sparsamt 1991 (LBr).
- Sörbogrundet utanför dungen av mandelpil i betesmarken mot älven, flera 10-tals ex 2000 (LBr).*
- HUSBY** Fatburen (12G8c3931 och 3934), två närbelägna bestånd i näringsrikt dike resp. sjöstrand, bland stor igelknopp m fl eutrofarter, t. rikligt 1991 (LBr&MDv).
- Dalälven vid Guntjärn (12G8c4244), i älvkanten i grunt vatten med bl a säv, ca 20 ex 1992 (HPe) – ca 20 ex 1998 (HPe).
- Guntjärn, grund strand i Dalälven (12G8c4444), ca 100 ex 16/7 1998 (HPe).*
- Svinösjön vid utloppet (12G9c1436), eutroft gungfly, rikligt 1991 (LBr,HPe&MDv).
- ST. SKEDVI** Uppbo vid Åsgården (12G9a3635), i näringsrik dikedamm, riklig 1992 (LBr) – i varierande antal, troligen beroende på graden av översvämning föregående år, mellan 5-20 ex 1995-2001 (LBr).
- SUNDBORN** Sundbornsån vid Backa bro, 1974 (Lr) – Sundbornsåns västsida (13F4j2033, 2333), eutrofa strandkärr, svagt betade, täta bestånd och ytterligare enstaka ex 1988 (JEd, LBr & BCa, WIS.& MOR.1987) – Spridd, men starkt nedbetad på västra stranden, sparsam på östra, här intill skogssävbestånd, 1995

(LBr) – ett 10-tal strån på östra sidan, 1996 (LBr) – ca 75 frodiga tuvor på västra sidan från den norra ”piren” och 100 m nedströms och här uppenbarligen välmående och expanderande, ej återfunnen på östra sidan, troligen utkonkurrerad av jättegröe, 1999 och 2001 (LBr).

Prästholmen i Hobbornsjön (13F4j 4325), strandbete, t. riklig 1990 (TLj) – Ej återfunnen vid ett sent besök, dock sannolikt kvar, men all vegetation starkt nedbetad. 1995 (LBr)

Tidigare kända växtplatser:

S.

FOLKÄRNA Vanån i dike 1944 (Lr).

Ö.

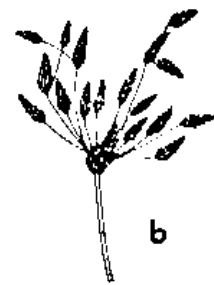
– i den betade strandlinjen strax innan den skyddade viken når ån, ca 10 nedbetade och ej blommande ex 1999 (LBr).

Hyttnäs, på långgrund dystrand vid Sundbornsån. F d betesmark, nu igenvuxen med *Iris*, nordmyskgräs och högstarr, ca 25 ex 8/7 - 96, (TLj). Troligen uppgiven av Wennerholm i skötselplanen för reservatet, men förbisedd i boken ”Hotade växter i Dlr”.

GAGNEF Bäsna vid Hemtjärn 1934 (Bn) – 0? 1989 (IPt).

Bedömning och hot: Bågsäven fortsätter uppenbarligen sin expansion i Dalarna. Arten är under ökning utom på hårt betade stränder. Arten gynnas av mellanstadiet mellan upphörd betesdrift och slutlig förbuskning av strandpartierna. Vid betning synes kreaturen föredra bågsäven, vilken då avbetas ned till roten. På lång sikt kan förbuskningen vara ett hot.

Erforderliga åtgärder: Strandbetets fortlevnad är i längden en förutsättning för de rika bestånden längs älven.

Bergviol, *Viola collina*

VU

S.

SUNDBORN Riset, flerstädes, trol ca 1920 (At, Isr) – (13G5a4301) kalkpåverkad f d beteshage, nu lövskog, riklig 1984-1989 (RYN. 1985b, JEd). Risängsgruvan (13F5j4448), vid äldre gruvhål, i alsnår och hävdad gräsmark samt i vägkant, minst 25 ex 1989 (JEd).

SVÄRDSJÖ Sveden, Arnbo i ”gruvbacke”, 1909 (Aul) = Boränget, rikl-

ig 1912 (SAM.1929) – (13G7a1035), Dalarnas rikaste och mest spridda förekomst, 1973-1989 (RYN.1985b o a).

Hällberget, en grupp på ca en ar vid bergrotten 1960 (GRAN.1962) – (13G6b2532), liten men rik lokal, 1973-1988 (RYN.1985b o a).

Bengtsheden (13G6a0329), vid foten av liten bergsklack, fåtalig på några m² 1983-1989 (RYN.1985b o a).

Gårdvik, vid bäcken från Boxbotjärnen, ca 400 m från utloppet (13G6a 4811), lövlund med blåsippa, ett 10-tal ex 1990 (TRy).

Bedömning och hot: Bergviolen är idag känd från 6 lokaler i landskapet. Arten förefaller stabil på lokalerna, men troligen är den hotad på längre sikt både av att den luckiga lövskogen övergår i fullsluten granskog och av modernt skogsbruk med kalhuggning, markberedning och plantering av barrträd.

Erforderliga åtgärder: Måttliga gallringar är sannolikt gynnsamt för bergviolen. Viktigt är även att lövdominansen bibehålles på lokalerna.

————— ❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧ —————